

Vztah mezi sociální prací a sociální pedagogikou z hlediska realizace profese

Hana Cenigová

Bakalářská práce
2014/2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Cenigová**
Osobní číslo: **H120148**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Vztah mezi sociální pedagogikou a sociální prací
z hlediska realizace profese**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a terminologických východisek z oblasti teorie a praxe sociální pedagogiky a sociální práce.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KODYMOVÁ, Pavla. Historie české sociální práce v letech 1918-1948. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2256-9.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

MATOUŠEK, Oldřich. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

PROCHÁZKA, Miroslav. Sociální pedagogika. Praha: Grada publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **9. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům. ¹⁾

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 23. 2. 2015

.....
Canigob

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá vztahem mezi sociální pedagogikou a sociální prací z hlediska realizace dané profese. Teoretická část obsahuje tři podkapitoly. V první kapitole je popisována profese. V následujících podkapitolách je zmíněna kvalifikace a definice pomáhajících profesí včetně jevů, které je doprovázejí. Ve dvou následujících kapitolách vymezujeme profesi sociálního pracovníka a sociálního pedagoga z hlediska jejich vývoje v České republice, zaměřujeme se zde na obsah zaměření obou profesí a specifické metody obou profesí. Praktická část je uskutečněna pomocí metody dotazníkového šetření, v němž je zjišťován názor na rozdílnost obou profesí jak studenty sociální práce, tak studenty sociální pedagogiky.

Klíčová slova: profese, povolání, pomáhající profese, sociální pedagogika, sociální práce

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the relationship between social pedagogy and social work in terms of the profession. The theoretical part contains three chapters. The professions are described in the first chapter. There are classifications and definitions of the helping professions in the following chapters, including accompanying phenomena. The professions of social worker and social educator are defined in the following two chapters in terms of their development in Czech Republic. We focus on the content of both professions and specific methods of both professions. The practical part is carried out by method of questionnaire, where both students of social work and students of education form an opinion on diversity of both professions.

Keywords: profession, occupation, helping profession, social pedagogy, social work

Poděkování:

Především chci poděkovat PhDr. Heleně Skarupské, PhD., za odborné vedení práce, vstřícnost, trpělivý přístup a rady, které mi při zpracovávání mé bakalářské práce vždy poskytla.

Zároveň také děkuji mé rodině a přátelům za podporu a trpělivost během studia.

„Kdo nedělá nic pro druhé, nedělá nic pro sebe.“

Johann Wolfgang von Goethe

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PROFESE	12
1.1 KVALIFIKACE	13
1.2 POMÁHAJÍCÍ PROFESE	14
1.2.1 Aspekty pomáhajících profesí	15
2 SOCIÁLNÍ PRÁCE	17
2.1 VÝVOJ PROFESE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA V ČESKU	19
2.2 PROFESE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA	23
2.2.1 Obsah zaměření profese sociálního pracovníka	24
2.2.2 Vybrané metody sociální práce	24
3 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA	27
3.1 VÝVOJ PROFESE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA V ČESKU	29
3.2 PROFESE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	32
3.2.1 Obsah zaměření profese sociálního pedagoga	33
3.2.2 Vybrané metody sociálně-výchovné práce	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 DESIGN VÝZKUMU	36
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	36
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
4.3 CÍL VÝZKUMU	37
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	37
4.5 METODY VÝZKUMU.....	37
5 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT	38
5.1 ANALÝZA DAT.....	38
5.1.1 Celkový počet respondentů	38
5.1.2 Rozdělení dle studovaného oboru	42
5.2 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	63
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	71
SEZNAM GRAFŮ	72
SEZNAM TABULEK	73
SEZNAM PŘÍLOH	74

ÚVOD

V předkládané bakalářské práci se budeme zabývat vztahem mezi profesemi sociálního pedagoga a sociálního pracovníka. Nejasnost vymezení profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka spočívá ve vymezení v zákoně č. 108/2006 Sb. V praxi se stává, že lidé, kteří vystudovali obor sociální pedagogika, vykonávají práci, která by měla náležet sociálnímu pedagogovi a opačně. Profese sociálního pedagoga dosud není zařazena do tzv. katalogu profesí. Vyskytují se zde však snahy snažící se tuto myšlenku realizovat.

Existuje několik přístupů ve vztahu k těmto dvěma disciplínám. Buďto jsou striktně oddělovány, ztotožňovány, anebo je jim ponechána určitá samostatnost, i když se zčásti prolínají. Právě tento přístup je zastáván u nás.

Sociální práce a sociální pedagogika jsou dvě různé vědní disciplíny. I ve společnosti se setkáváme s různými názory a pohledy. Názor společnosti a odborníků jsou ale dvě odlišná kritéria. Neodborná veřejnost mnohdy neví, co sociální pedagogika obnáší. Je to disciplína poměrně nová a lidem stále neznámá. V obou disciplínách můžeme nalézat různé proudy a postoje. Obě disciplíny mají svou vlastní historii, na našem území specifickou tím, že během minulého režimu byly popírány a jejich rozvoj stagnoval.

Jedno však oba dva obory mají společné – jsou to pomáhající profese. Tyto bývají často svým způsobem posláním. Pomáhající profese jsou velmi náročným posláním, kladou velké nároky na osobnost člověka. V těchto profesích, více než v jiných, hrozí syndrom vyhoření a spousta dalších negativních jevů, spojených s jejím vykonáváním. V naší společnosti nejsou zrovna nejlépe ohodnoceny, ať už finančně, anebo uznáním ve společnosti.

Práce je rozdělena na dvě části. V části teoretické se zabýváme obecně pojmem profese, nastíníme, jaký vztah mají pojmy profese a povolání, co to je kvalifikace, a také problematiku pomáhajících profesí. Dále uvádíme vývoj profesí sociálního pracovníka a sociálního pedagoga, náplní jejich práce, metody. Praktická část je realizována formou kvantitativního výzkumu. Cílem práce je zjistit, jaký názor na rozdílnost obou profesí mají studenti sociální práce a sociální pedagogiky. Z pohledu společnosti výzkum nebude realizován, jelikož lze očekávat, že neodborná veřejnost by nemusela znát problematiku těchto disciplín.

Danou problematikou a jednotlivými disciplínami se u nás zabývají z pohledu sociální pedagogiky Blahoslav Kraus, Petra Potměšilová, Světlá Klapilová, Zlatica Bakošová, z pohledu sociální práce Oldřich Matoušek, Pavla Kodymová. Problematikou pomáhajících profesí se zabývají Jitka Géringová, Karel Hájek.

Vztah mezi profesemi sociálního pedagoga a sociálního pracovníka a problematika disciplín sociální pedagogiky a sociální práce je obtížným a rozsáhlým tématem, které může každý vidět ze svého úhlu pohledu jinak, a názory se mohou různit. U nás je každá disciplína považována za samostatnou, zčásti se ovšem prolínají a nemají pevně vymezené mantinely.

V předkládané práci se pokoušíme popsat názory těch, kteří budou jednou odborníky a budou pracovat jako sociální pracovníci a sociální pedagogové - studentů oborů zaměřených na sociální práci a studentů sociální pedagogiky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PROFESE

Tato bakalářská práce bude pojednávat o profesích sociálního pedagoga a sociálního pracovníka. Proto si na úvod vymežíme obecný pojem profese. Nejprve si uvedeme definice, které tento pojem vystihují.

Ve Velkém sociologickém slovníku je profese definována „*odbornou přípravou podložené povolání*“ (Linhart, Petrusek, Vodáková, Maříková, 1996, s. 852).

Nový a Surynek (2006, s. 221) pojmenovávají profesi jako „*soubor určitých druhů pracovních činností, který je vyčleněn na základě dělby práce*“.

Kraus a Poláčková (2001, s. 33) předkládají vymezení profese od Havlíčkové, která chápe tento pojem z ekonomického stanoviska, tedy jako *ekonomickou aktivitu*. Dále profese může být chápána jako způsob zabezpečení optimálních podmínek k životu anebo přičinění - užitečnost společnosti.

Neodborně řečeno, pro profesi, také lze říci povolání, by měl člověk absolvovat přípravu, nabýt poznatků a znalostí, které bude ve výkonu své práce v budoucnu užívat. Některé profese člověku přisuzují váženosti ve společnosti. Dle Vašutové (2004, s. 13-14) se jedná o takové profese, ve kterých člověk získává vliv na další lidi. Vašutová předkládá také vymezení nejvíce prestižních profesí dle Švecové - jedná se o lékaře, advokáty a univerzitní profesory.

K vymezení profese Kraus a Poláčková (2001, s. 33) uvádí její čtyři hlediska: ekonomické, právní, psychologické a sociologické. Je třeba pozorovat, jaká je skladba populace, výtěly jednotlivých občanů, dostatečná příprava na jednotlivá povolání – vzdělání. Důležité je také pozorovat, zda se k profesi hodíme a zda jsme dobře připraveni pro její provádění a také zda se na toho povolání hodíme, jak společnost na danou profesi pohlíží a jak je tato profese skutečně v realitě potřebná. Každá profese je nějak upravena, z hlediska práv a zákonů. Proto je zde uvedeno také tohle hledisko. Kromě uvedeného výčtu tato hlediska zmiňují i Nový a Surynek (2006, s. 222), kteří ovšem přidávají hledisko technické, v němž spočívá, kolik prostředků a nástrojů ve své profesi jedinec využívá.

Zde je také nutno rozlišit, jaký je rozdíl mezi dvěma pojmy – povolání a profese. Profese je termín, který zahrnuje spíše postavení (status) ve společnosti, kdežto podle povolání je nám přisuzována určitá role ve společnosti (Nový, Surynek, 2006, s. 227).

Pod pojmem profese by měla existovat určitá vážnost, uznávanost. Mnohdy se ale ve společnosti setkáváme s nedoceněním, a také z hlediska finančního přínosu. Sociální pedagogika i sociální práce by měly být svým způsobem pro člověka povoláním. Předpoklad pro jejich výkon je, že člověk v sobě pociťuje ochotu pomáhat druhým, empatie.

1.1 Kvalifikace

Pod pojmem kvalifikace si představujeme dovednosti, schopnosti důležité pro výkon povolání. Z tohoto hlediska se požadavky různí. Buďto dle oboru, povahy dané práce apod. Jsou povolání, k jejichž výkonu není potřeba vysokoškolského vzdělání a naopak.

Následně uvedeme několik definic, které tento pojem objasňují. Velký sociologický slovník kvalifikaci vymezuje jako „*souhrn schopností, které může jednotlivec, ale i celá společnost generovat především prostřednictvím vzdělávacích aktivit k dosažení určitého výkonu*“ (Linhart, Petrušek, Vodáková, Maříková, 1996, s. 556).

Kvalifikační rámec pojem kvalifikace stanovuje jako „*prokázané a formálně vymezené výstupy z učení*“ (Nantl, Černíkovský a kol., 2010, s. 22).

Dovednosti, schopnosti, znalosti dosahujeme profesní přípravou v různých vzdělávacích institucích. Poslední dobou rostou požadavky na praktickou přípravu (Nový, Surynek, 2006, s. 226).

Protože empirická část výzkumu je zaměřena na studenty vysokých škol oborů sociální práce a sociální pedagogiky, zaměříme se i na **kvalifikační rámec terciárního vzdělávání České republiky**. Tento rámec určuje, jaké výstupy jsou očekávány od absolventů škol, slouží také budoucím zaměstnavatelům. Od studentů jsou očekávány určité výstupy z učení (Nantl, Černíkovský a kol., 2010, s. 22).

Tento kvalifikační rámec vychází z třídění pojmu kvalifikace z různých hledisek. Když hovoříme o **úrovni**, budeme vycházet z příkladu srovnání vyšší odborné školy a bakalářského studia. Vyšší odborná škola se ve společnosti těší menší úrovni než bakalářský studijní program, z hlediska legislativy tomu tak ovšem není. Dalším hlediskem je **studijní zátěž**, kdy je posuzována časová náročnost a příprava k profesi. Ta se ovšem může odlišovat v závislosti na studiu. Dále můžeme posuzovat například **výstupy z učení** (Nantl, Černíkovský a kol. 2010, s. 10-11).

Sociální pedagogiku i sociální práci lze studovat jak na vysokých školách, tak na vyšších odborných školách. Cílem této práce ovšem není srovnávat možnosti vzdělávání. Jelikož

výzkumný soubor empirické části výzkumu tvoří studenti oborů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku zmínili jsme, co to je kvalifikační rámec terciárního vzdělávání a kvalifikace.

K tomu, aby byl absolvent po svém studiu zaměstnáván, je třeba určitých dosažených výsledků. Vzhledem k dosaženému vzdělávání se požadavky různí. V oborech, kterými se zabýváme v této práci, je nezbytná nejen příprava teoretická, ale i praktická. Pomáhající profese jsou kromě kvalifikace specifické určitým větším nárokem, a to na osobnost. Jsou to profese, ve kterých se denně setkáváme s druhými lidmi, hrozí velké riziko vyhoření, o tom se zmiňujeme v následující podkapitole.

1.2 Pomáhající profese

Pomáhající profese jsou velmi specifickým povoláním. Velký nárok je kladen na psychiku a osobnost pracovníka. Určitým způsobem může být pomáhající povolání pro někoho posláním, někteří mohou tuto profesi jen „prostě“ vykonávat, bez jakékoliv angažovanosti. Snad každý z nás se může jednou v životě ocitnout v situaci, kdy si nevystačí sám a bude potřebovat pomoc druhých. V takovém okamžiku je třeba, abychom v někom našli podporu, abychom měli pocit, že při nás někdo stojí a podporuje nás.

Géringová (2011, s. 195) definuje pomáhající pracovníky jako *„skupinu povolání, která jsou založena na profesní pomoci druhým lidem, patří zde zdravotnické, pedagogické profese, profese zaměřené na sociální pomoc, duchovní, psychologové a terapeuti“*.

Jandourek (2001, s. 195) v Sociologickém slovníku určuje profesi pomáhajícího anglicky helping profession jako *„označení pro povolání zaměřená na pomoc lidskému jedinci, který se nachází v určité situaci nouze, ale i pro pomoc zaměřenou na optimální rozvoj člověka“*. Dále podle Jandourka jsou na tyto profese během vykonávání práce vytvářeny větší nároky a jsou ohroženi syndromem vyhoření, jinak nazývaným *burn-out*.

Bakker a Heuven (in Maroon, 2012, s. 10) jmenují pracovníky, kteří do této skupiny patří: sociální pracovníci, psychologové, lidé zaměstnaní ve výchově nebo v oblasti medicíny a psychiatrie, zdravotní personál v domovech a sociálních zařízeních.

Géringová (2011, s. 18-20) zmiňuje dle Akademického slovníku cizích slov pojem altruismus, podle něhož člověk vykonává pomáhání druhým. Jde o pomáhání druhým a způsob myšlení bez jakékoliv ziskovosti. Jedná se o opak egoismu - sobeckého jednání, kdy člověk myslí jen sám na sebe. Pro pomáhající profese je pak také důležitá schopnost vcítit se do

situace druhých, tzv. empatie. Dle klinických studií je dokázáno, že nedostatek empatie stojí za páchaním násilných a krutých jednání.

Profese pomáhajícího je velmi specifická a není vhodným povoláním pro každého, klade na osobnost člověka mnoho nároků. V praxi se setkáváme s nízkým ohodnocením těchto povolání. Tato oblast s sebou přináší mnohá úskalí, která jsou uvedena v následující podkapitole.

1.2.1 Aspekty pomáhajících profesí

V následující podkapitole si stručně shrneme problematiku pomáhajících profesí. Mezi pomáhajícím pracovníkem a klientem vzniká **vztah**. Přístupy těchto pracovníků se mohou individuálně lišit. Kopřiva (2006, s. 16-17) rozlišuje dle přístupu pracovníka na angažovaného a neangažovaného. Není tomu tak jen u pomáhajících profesí, ale i u ostatních. Velmi důležitým faktorem je zde přístup každého k výkonu svého povolání. Přístup může být laxní, činnost je vykonávána, aniž by do ní člověk dával kus sebe samého, jak je tomu u pomáhajících profesí. Mnoho těchto pomáhajících může pociťovat určité naplnění, anebo uspokojení, z něhož vyplývá ochota pomáhat.

I přesto, že pomoc by měla být světlou stránku a něčím „dobrým“, vyskytují se zde určité obtíže. Následně budou uvedeny negativní důsledky, které může výkon pomáhajícího přinést. Vycházíme z dělení Géringové (2011, s. 78), která ve své publikaci pojednává o „*odvrácených tvářích pomáhajících profesí*“.

V případě **moci** jde o stinnou a nebezpečnou stránku a lze ji snadno zneužít. Vychází z ní přístup ke klientovi, který se ocitá v nepříznivé situaci a sociální pracovník mu pomáhá. V závislosti na tom, že klient něco požaduje, potřebuje, zde vzniká vztah. Sociální pracovník se tak ocitá „na výši“. Kopřiva (2006, s. 40-43) moc dělí na institucionálně přidělenou (v případě, kdy o druhých rozhodujeme například, lékař, který může stát před důležitými rozhodnutími, například rozhodování o léčbě), anebo tato moc vyplývá ze vztahu pomáhajícího a klienta.

Dalším negativním jevem, kterému se u pomáhajících nedá vyhnout, je **syndrom vyhoření**, také nazýván burn-out. S tímto jevem se můžeme setkat v rámci jakéhokoliv jiného povolání, vzhledem ke svému zaměření a náplni práce se mu ale pomáhající nemohou vyhnout. Maroon (2012, s. 16) vychází z poznatků psychoanalytika Freudenbergera a popisuje, jak se tento jev vyskytuje. Syndrom vyhoření se projevuje jak v psychické oblasti, tak

ve fyzické. Jako příznaky jsou zde jmenovány „*chronická únava, náchylnost k nemocem, nespokojenost a pocit selhání, bezmoc a beznaděj a silící odpor k práci a ke svému životu.*“ Následkem tohoto syndromu mohou být změny jak v profesním tak osobním životě pomáhajícího. Matoušek (2003, s. 59) zmiňuje poruchu zvanou **syndrom pomáhajícího**. Pomáhající ve své činnosti získává pocit uznání a potřebnosti, který postrádal v dětství.

Ve vztahu k pomáhajícím profesím a studentů obou disciplín, na které se zaměřujeme je typické zapojování do **dobrovolnické** činnosti. Dobrovolníkem se může stát kdokoliv, kdo ve svém volném čase působí a pomáhá tam, kde je třeba a nenárokují si za svou činnost žádnou odměnu (Matoušek, 2008, s. 48).

Dobrovolnictví se netýká jen studentů pomáhajících profesí. Vyskytuje se v mnoha oblastech. Jejich působení často spadá pod neziskové organizace. S dobrovolnickou činností se můžeme setkat v oblasti ekologie (ochrana životního prostředí), sportu, kultury apod. Vznikl nespočet sdružení a organizací i na mezinárodní úrovni, kdy dobrovolníci vyjíždějí do zahraničí za účelem pomoci lidem v chudších zemích (Tošner, Sozanská, 2006, s. 41-43).

Pomáhající profese jsou velmi specifické a rozsáhlé. Nesou s sebou mnoho stinných stránek a požadují velké nároky na osobnost. Svým způsobem by měly vycházet z vnitřního přesvědčení. Vzhledem k faktu, že se pracovníci často setkávají se syndromem vyhoření, je nutné pracovníky a také studenty naučit této situaci předcházet.

2 SOCIÁLNÍ PRÁCE

Abychom se mohli zaměřit na činnost profese sociálního pracovníka, je nejdříve třeba definovat sociální práci a také si formulovat některé ze základních pojmů. Následně jsou uvedeny dvě definice sociální práce.

Matoušek (2003, s. 11) definuje sociální práci „*jako společenskovední disciplínu i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů*“.

Oláh, Schavel a Ondrušová (2008, s. 70-71) ve své publikaci předkládají definici mezinárodní federace sociálních pracovníků: „*sociální práce je činnost, která předchází anebo upravuje problémy jednotlivců, skupin a komunit vznikající z konfliktu potřeb jednotlivců a společenských institucí*“.

Člověk již od počátku svého bytí projevoval solidaritu a měl tendenci ochraňovat slabší. Péče o slabé, chudé často pramenila z náboženství. Sociální práce je prováděna téměř v každé zemi. Často vychází z různých náboženství. Jako příklad uvedu Islám. V rámci tohoto náboženství věřící poskytují zakát, jenž je následně poskytován na podporu chudých (Matoušek, 2013).

Pokud hovoříme o sociální práci, musíme si uvědomit, že jde o samostatnou vědeckou disciplínu, která je uplatňována pomocí propracovaných metod. Smyslem sociální práce je pomoc a vychází tedy z poslání. Brnula (2013, s. 21-22) ve své knize uvádí Schillingovo tvrzení, že pro člověka je pomáhat vlastně nevyhnutelné a jde o péči o členy, kteří si nejsou ve své situaci schopni poradit sami. Tato disciplína je zařazována mezi tzv. pomáhající profese.

Dle Matouška je sociální práce samostatnou vědeckou disciplínou, která vychází z potřeby pomáhat potřebným a chránit slabší. Vychází tedy ze společenské solidarity. Sociální práce podporuje klienta a snaží se, aby si ve své situaci byl schopen pomoci sám. Je realizována prostřednictvím pracovníků v sociálních službách. Jsou tak vykonávány cíle, programy těchto sociálních subjektů (Matoušek, 2001, s. 179).

Kodymová (2013, s. 72-75) předkládá tvrzení Baudyšové, která uvádí problematiku sociální práce v minulosti, a to jestli má být profesí nebo dobrovolná. Na vesnicích nebo menších městech se profesionální sociální pracovnice setkávali s nedůvěrou lidí.

Sociální práce je svébytnou disciplínou a oborem, který je pro dnešní společnost nezastupitelný. V realitě se však potýká s malým ohodnocením, jak finančním tak z hlediska společenského uznání.

Sociální politika, sociální služby, legislativa

K výkonu sociální práce je třeba určitých pravidel, která jsou nezbytná k fungování lidské společnosti a to ve formě **sociální politiky**. Tomeš (2010, s. 29) definuje sociální politiku jako „*soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů ve svém zájmu udržet nebo dosáhnout změny ve fungování nebo podpořit rozvoj svého či jiného sociálního systému nebo soustavy nástrojů k realizaci své či jiné sociální politiky*“. Hlavním subjektem sociální politiky je stát.

Sociální politika je typická pro člověka a s jevy, které se s ní spojují, se setkáváme běžně. Každý člověk se ve svém životě setká se situacemi, které není schopen řešit sám, například nezaměstnanost, nemoc. Od vzniku samostatného českého státu se sociální práce vyvíjela. Záleželo také na režimu, který zrovna byl zrovna u moci. Komunismus chápal člověka jen z hlediska ekonomického a nerespektoval, že na člověka musí být pohlíženo i ze sociálního hlediska (Tomeš, 2010, s. 21-22). Detailně se však na vývoj profese zaměříme v podkapitole 2.3.

Dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách je sociální práce je vykonávána sociálními pracovníky v **sociálních službách**. Tyto služby jsou poskytovány v zařízeních ve formě pobytové, ambulantní nebo terénní péče. Mezi tato zařízení patří: centra denních služeb, denní stacionáře, týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení, azylové domy, domy na půl cesty, zařízení pro krizovou pomoc, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, terapeutické komunity, sociální poradny, sociálně terapeutické dílny, centra sociálně rehabilitačních služeb, pracoviště rané péče, intervenční centra, zařízení následné péče.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách také rozlišuje **pracovníka v sociálních službách a sociálního pracovníka**. Zatímco k povolání pracovníka v sociálních službách zákon předepisuje dosažení základního nebo středoškolského vzdělání či absolvování kvalifikačního kurzu, k povolání sociálního pracovníka je třeba mít vystudovaný bakalářský, magisterský anebo doktorský studijní program zaměřený na sociální práci, sociální politi-

ku, sociální pedagogiku, sociální péči sociální patologii právo nebo speciální pedagogiku, případně absolvovat vyšší odborné vzdělání.

V současné společnosti nemá sociální práce jasného postavení v systému disciplín. Na sociální pracovníky jsou kladeny příliš velké nároky, jsou vytíženi jak časově tak psychicky. Zajacová pokládá otázku, zda by měli být sociální pracovníci vybaveni více teoreticky nebo prakticky, zda jsou sociálními pracovníky více ti, jež ji vyučují na školách nebo odborníci v realitě – praxi (Zajacová, 2014).

Sociální pracovníci nejsou ani ve společnosti příliš uznáváni, mezi lidmi o nich panují mnohé předsudky. Když se řekne sociální pracovnice, tahle práce je přisuzována nepřejícným, arogantním ženám. V současné době je připravován profesní zákon, který by měl v budoucnu jasně vymezovat tuto profesi.

2.1 Vývoj profese sociálního pracovníka v Česku

Abychom si přesně vymezili, jak se na území Česka profese sociálního pracovníka vyvíjela, budeme vycházet z vývoje disciplíny sociální práce. Tento jev se v různých zemích lišil. Vznik sociální práce pochází z myšlenek křesťanství a věřících, pomoci slabším a chudým a soucítění s nimi (Oláh, Schavel, Ondrušová, 2008, s. 13). Když se zaměříme na vývoj na našem území, musíme si uvědomit historické souvislosti. Po dlouhou dobu naše území spadalo pod Rakousko-Uherskou říši, následně se naše země po delší dobu skládala ze dneš samostatně existujících států – České a Slovenské republiky.

Podle Levické (1999, s. 13-14) k vymezení historie si musíme upřesnit oblasti, kterých se sociální práce týkala: jedná se o oblast sociální politiky, jiných vědeckých disciplín, se kterými souvisí (sociologie, psychologie), dále také zaměstnanost a nezaměstnanost, problematika nepřizpůsobivých, sociálně-právní ochrana občanů a kuratela, občanů se zdravotním postižením a seniorů, rodina a náhradní rodinná péče, pojištění, právní legislativa a mnoho dalších faktů.

Pokud hovoříme o počátcích sociální práce ve formě pomoci, můžeme ji objevit již v počátcích lidstva například u pradávnych kultur i ve starověku. Pomoc poskytovala rodina, sousedé nebo náboženské organizace. Už tehdy tato pomoc (vybírání peněz pro chudé) nebyla některým lidem vůbec příjemná. V historii hrálo velkou roli náboženství, která ve většině případů berou pomoc jako vzor správného jednání (Navrátil, 2001, str. 8).

Jak uvádí Kodymová (2013, s. 11-14), sociální práce jako neprofesionální činnost se u nás začala vyskytovat během přelomu 18. a 19. století. Jednalo se o dobročinnost a starost o nemajetné a zabezpečovaly je obce, církve, stát, spolky i lidé. V období první Československé republiky se sociální práce začala rozvíjet jako profesionální disciplína vlivem tehdejších událostí (vznik samostatné Československé republiky) i zásluhou osobností, např. Alice Masarykové. V tomto období sociální práce dosáhla největšího rozmachu.

Následně se zaměříme na vývoj profese sociálního pracovníka v Česku detailněji, zabývat se budeme vývojem od období středověku. Budeme používat pojem sociální péče, který se užívá při označení této činnosti. Je nutné uvědomit si, že o sociální práci jakožto profesionální disciplíně na našem území hovoříme až v době vzniku samostatného Československého státu v roce 1918.

Ve středověku byla péče o chudé zabezpečována převážně církví. Šlo o špitály, chudobince, kde byla poskytována péče chudým, sirotkům, nemocným a také pro osoby, kterým zemřela například hlava rodiny, živitel a nebyli se schopni uživit sami. Byla poskytována dokonce bezplatná lázeňská péče. Bohatí měšťané odkazovali finanční částky svým dědicům a zavazovali je péčí o chudé (Kodymová in Matoušek a kol., 2001, s. 111-112).

Typickou možností přežití byla v dobách středověku žebrota. Mnoho lidí živořilo tímto způsobem. Vzhledem k velkému výskytu žebráků se začala města bránit; netolerovala tuhle činnost na svém území a zakročovala ve formě postihů (popravy). Žebrota byla snášena jen na povolených místech (Matoušek a kol., 2001, s. 113).

Dle Šrédla (2002, s 225.), který se zmiňuje ve svém článku K dějinám církevních chudinských fondů v českých zemích, během 14. a 15. století, začaly různé skupiny – například cechy, stavy, vybírat peníze, a to buď mezi sebou, nebo formou sbírek. Tyto peníze měly být určeny chudým a potřebným. Ti na tuto pomoc slyšeli a ochotně ji přijímali. Našli se mezi nimi i takoví, kteří této pomoci zneužívali, nepracovali a v podstatě se žebrota stala činností, která je živila.

Další, tedy následující období, období renesance a osvícenectví, je typické tím, že městské obyvatelstvo se stalo novou společenskou třídou. Byly zakládány sirotčince, ústavy, které se staraly o toulající se nebo osiřelé děti. V 16. a 17. století díky nástupu Habsburků k moci právě tato měšťanská třída byla oslabena (Matoušek, 2001, str. 113-115).

V období 19. století, nastala tzv. industrializace. Lidé se začali stěhovat za prací do měst, kde často museli žít vzhledem k vysokému nárůstu počtu obyvatel v nevyhovujících podmínkách. S těmito jevy se společnost musela vypořádat. Začaly se tedy budovat různé instituce na pomoc těmto lidem (Navrátil, 2001, s. 8-9). Nedostačující byla také péče o děti, které musely pracovat i ve velmi nízkém věku (Matoušek a kol, 2001, s. 116).

Na začátku 20. století začaly narůstat sociální problémy. Do té doby jejich řešení spočívalo především na aktivitě dobrovolníků. Podle Schelleho tvrzení se za rozvoj sociální práce v tomto období přičinil T. G. Masaryk. V tomto období na základě Martinské deklarace vznikla samostatná Československá republika, která byla do té doby součástí Rakousko-Uherska. Během první světové války, jež postihla mnoho lidí, musela být řešena situace vdov, sirotků, zraněných. Mezi významné osobnosti, které měly vliv na sociální práci v Československu, patřila dcera prezidenta T. G. Masaryka Alice Masaryková, která spolu s Annou Berkovcovou v roce 1918 založily Akademii pro sociální práci. Alice Masaryková získala doktorát z filozofie na Univerzitě Karlově v Praze, působila jako učitelka a stala se jednou z nejvýznamnějších postav, které v oblasti sociální práce v této době působily (Oláh, Schavel, Ondrušová, 2008, s. 42-44).

V období mezi válkami, kdy existovala samostatná Československá republika, byla sociální práce vykonávána pouze ženami. Právě Alice Masaryková se již před válkou pokoušela o vznik školy, která by připravovala sociální pracovnice. Začaly se pořádat semináře a kurzy, které organizovala Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Alice Masaryková a Anna Berkovcová se zasloužily o vznik Vyšší školy sociální péče v Praze. V tomto období vznikaly školy střední, vyšší školy, vysoké školy (Kodymová, 2013, s. 46-52).

Jak uvádí Kodymová (2013, s. 14), dalším obdobím jsou léta 1918-1948. Sociální práci, politiku a péči v tomto období můžeme rozčlenit do tří období: prvním je období po první světové válce po rozpadu Rakouska-Uherska r. 1918-1930, druhé je období hospodářské krize v letech 1930 – 1939. Jako třetí je začleněno období po konci druhé světové války během let 1945-1948.

V roce 1948 nastal převrat moci v zemi, kterou převzala Komunistická strana Československa. Postupně měly vymizet jevy jako prostituce, kriminalita apod. Jak uvádí Brnula (2013, s. 121-122), do roku 1949 ještě působila Marie Krakešová, vydávala publikace a zaměřovala se na oblast teorie sociální práce. Situace, ve které se sociální práce ocitla, nebyla přesně vymezena. Brnula taktéž uvádí článek Mattušové z roku 1948, ve kterém je obsažena forma sociální práce po nástupu komunistického režimu. Sociální práce

v kapitalistickém státě se odlišovala od té, která měla nastat v nově ustanovené společnosti. Její charakter je více zaměřen na prevenci, než tomu bylo v předchozím období, kdy byla pomoc spíše v soukromých rukou nebo institucí. Sociální práce tak začíná být zaměřována spíše do oblasti preventivní, která měla navazovat na péči poskytovanou ve školách.

Sociální práce byla ovlivňována myšlenkami komunistické ideologie, nebylo na ni nahlíženo vlídně, jelikož jevy – následky, které řešila, způsobila kapitalistická forma společnosti. Šiklová (in Matoušek, 2001, s. 140-150) se detailně zabývá sociální prací v období totalitního režimu. Sociální problémy byly v této době chápány jako pozůstatek kapitalistické společnosti. Dle ideologie za nezaměstnanost, chudobu a další jevy mohlo vlastnictví výrobních prostředků a z toho vyplývající rozdíly mezi lidmi - třídami. Ideologie předpokládala, že tyto problémy vymizí. Sociální práce byla vykonávána pod označením sociálně-právní ochrana a týkala se seniorů, osob, které nebyly schopny vykonávat práci, dětí a mládeže apod. Od šedesátých let, kdy se stát ocital v politické krizi, a docházelo k rozvolňování, byly přístupy k nemocným, osobám s mentálním postižením příliš tvrdé, lidé byli zavíráni do mnohdy nevyhovujících institucí (do ústavů, nemocnic). Před pádem komunistického režimu, během osmdesátých let začal být na sociální práci kladen větší důraz.

Pokud se tedy jedná o období, jež bylo charakteristické popíráním sociální práce jako nutné profese, můžeme mluvit o jistém pozastavení vývoje. Již v této době však začaly vznikat návrhy a koncepce, jak se bude tento obor nadále vyvíjet v budoucnu.

Po roce 1989, kdy nastal pád komunistického režimu, bylo nutné obnovit studium sociální práce. Obory sociální práce postupně začaly vznikat na vysokých školách jako nutnost vysokoškolsky vzdělaných odborníků, kterých byl nedostatek. V této době začaly na povrch vyvstávat negativní jevy jako prostituce, zneužívání, násilí a nezaměstnanost. Dalším problémem se stal zvyšující se počet cizinců, kteří na území republiky pobývali kvůli práci, mnohdy nelegálně (Šiklová in Matoušek a kol, 2001, s. 151-152).

Dle Musila (2008, s. 61-62) se v současnosti sociální pracovníci potýkají s problémy vymezením oboru a různorodostí jeho pojetí. Ke zlepšení situace je podle něj třeba vytvořit návrh a zlepšit spolupráci s odborníky z jiných profesí, se kterými sociální práce úzce souvisí a zlepšit spolupráci s nimi, protože sociální pracovníci nabízejí činnost, kterou nikdo jiný nevykoná, a zakotvení sociálních pracovníků v jejich činnosti vzhledem k ostatním aktérům (zadavatelé x klienti).

Profese sociálního pracovníka prošla dlouhým a specifickým vývojem. V současnosti je připravován profesní zákon, který by měl přinést zlepšení stávající situace.

2.2 Profese sociálního pracovníka

V následující podkapitole se zaměříme na profesi sociálního pracovníka a náplň jeho činnosti. Profese se postupně vyvíjela z formy dobrovolné po formu organizované činnosti. Odjakživa tato činnost vycházela ze soucítění s ostatními, chudými a slabšími.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách definuje sociálního pracovníka „*jako pracovníka vykonávajícího sociální šetření, zabezpečující sociální agendy včetně řešení sociálně-právních problémů, poskytující sociální poradenství, provádějící analytickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních sociální prevence, despitážní činnost, poskytují krizovou pomoc, sociální poradenství a sociální rehabilitaci*“.

Profese sociálního pracovníka má své specifické rysy. Matoušek (2003, s. 39) se zmiňuje o anglosaském pojetí podle Greenwooda, které vymezuje profesi typickými znaky, a to „*systematickou teorií, autoritou uznávanou klienty, komunitou, profesní kulturou a etickým kodexem*“.

Sociální pracovník je odborník, který by měl disponovat **vědomostmi** (např. z psychologie, pedagogiky, práva, sociální politiky), **schopnostmi** (jedná se např. o schopnosti analýzy a zhodnocení, promítání poznatků z teorie a výzkumů do praxe) a měl by mít přehled o aktuální společenské situaci, o sociální politice státu, umět se rozhodovat, zapotřebí jsou také dovednosti při správě důležitých dokumentů, např. při zpracování zpráv, prezentací apod. (Matulayová, 2000, s. 257-259). Dle zákona č. 108/2006 je podmínkou dosažení vyššího odborného, vysokoškolského vzdělání, jak je zmíněno již výše.

V profesi sociálního pracovníka jsou kladeny specifické nároky na osobnost člověka. Sociální pracovník by si měl za cíle klást usilování o zlepšení situace jak jedince, společnosti tak celých komunit a čelit negativním jevům, jako sociální exkluzi. Sociální pracovník by ve své práci tedy měl vycházet z vnitřního přesvědčení (Matulayová, 2000, s. 255).

Co se týče aktuální situace, dle Musila (2008, s. 60) se dodnes sociální pracovníci potýkají s mnoha problémy. Jedná se o problematiku vymezení jejich činnosti, lidé nemají jasnou představu o tom, co jim může sociální pracovník nabídnout. Náplní jejich práce jsou činnosti, kterými se pracovníci ostatních profesí jako například lékaři, psychologové, právníci

nezabývají, i když svým způsobem mohou být vzhledem ke své profesi za pomáhající označováni.

Sociální pracovník ve své profesi zastává mnoho činností, a tak jsou na něj kladeny vysoké nároky, a to nejen z hlediska vzdělání, vědomostí, dovedností ale i na motivaci k vykonávání této pomáhající profese.

2.2.1 Obsah zaměření profese sociálního pracovníka

A nyní co se týče náplně profese. Sociální pracovník se ve své činnosti zaměřuje na určité cílové skupiny, komunity nebo jednotlivce, kteří se ocitli v negativní situaci.

Náplní této profese je dovést každého k takovému stavu, aby si ve své situaci byl schopen pomoci sám. Oláh, Schavel a Ondrušová (2008, s. 92) předkládají úlohy, kterým se sociální pracovník ve své činnosti věnuje: snaží se předcházet negativním jevům, ve vztahu ke svému klientovi se snaží o zlepšení jeho vztahů s okolím a být mu nápomocen v řešení sociálních poruch, zaměřuje se na jedince, kteří nejsou schopni se zapojit do běžného života, a pomáhá klientovi překonávat překážky, a aby se podílel na kulturním, společenském životě, k poskytnutí komplexní ochrany spolupracuje s odborníky, shromažďuje informace o sociálních událostech, dodržuje práva občanů.

Gulová (2011, s. 35) definuje okruhy činností sociálního pracovníka, který odborně vykonává svou práci v mnoha oblastech jako: sociálně správní činnosti, sociálně-právní poradenství, sociální diagnostiku, sociální prevenci a ochranu, sociální intervenci, sociální koncepci, supervizi, sociální management, výzkum v sociální práci, vědeckou činnost, vzdělávání dalších sociálních pracovníků.

Ve své profesi tedy musí být sociální pracovník odborníkem. V jeho činnost je zahrnuta spousta oblastí a aktivit. Musí se umět rozhodovat, jaké metody použije a to vyžaduje opatrnost, jelikož každý klient požaduje odlišný přístup. Při své práci musí také klást důraz na individualitu a rozlišný přístup ke každému člověku.

2.2.2 Vybrané metody sociální práce

Následně si uvedeme stručný výčet metod, kterých sociální pracovník užívá ve své práci. V případě těchto „cílů“ chápeme klienty. Klientem je označován ten, s kým sociální pracovník pracuje. Jsou to rodiny, jednotlivci, skupiny, rodiny, komunity (Matoušek, 2013). Sociální pracovník tedy propracovanými metodami pracuje s klienty. Vybrané metody jsou následně stručně popsány.

Jak vymezuje Matulayová (2000, s. 179), v případě sociální práce s jednotlivcem se jedná o tzv. **případovou práci**. Dle Matouška (2013, s. 86-87) jde o práci s klientem, která spočívá ve vztahu sociální pracovník x klient. Sociální pracovník ve své roli dává klientovi psychickou podporu, pomáhá mu tak, aby si byl ve své situaci schopen pomoci. Sociální pracovník v případě této metody navrhuje postupy a řešení klientovi situace, které sociální služby má vyhledat apod.

Další metodou je **komunitní práce**. Komunita je určité seskupení lidí, žijících ve stejném místě a oblasti. Gulová (2011, s. 59) uvádí, jak komunitní práce vznikla. Ve větších městech se shromáždí více lidí, například jiné rasy, členové komunity sdílejí společné zájmy, kulturu apod. Sociální pracovník tedy pracuje v těchto komunitách, součástí komunitní práce je i komunitní plánování. Každý sociální pracovník musí vytvářet tzv. komunitní plán.

Velmi podobně, jako komunitní práce může znít **sociální práce se skupinou**, jedná se však o odlišnou metodu. Skupiny vznikají záměrně, seskupení lidí – např. anonymní alkoholici. Matoušek (2013, s. 170) předkládá některé skupiny dle Schoplera a Galinskeho: pacienti se stejným onemocněním, rodiče dětí, které onemocněly vážnou nemocí, děti v nízkoprahových zařízeních apod. Sociální pracovník ve skupině zaujímá několik rolí, může vystupovat jako facilitátor, terapeut, konzultant, aktivizátor, podporovatel.

Poradenství v sociální práci je specifické vedením rozhovoru s klientem. Gulová (2011, s. 56) předkládá poradenství, jak jej vymezuje Rogers: důležité je zde porozumění, mluvení s klientem, cílem nemusí být rada, která někdy může být špatná – v tomto případě sociální pracovník zodpovídá za činy svého klienta. Nesmíme tedy vystupovat jako znalci, ale hlavní je porozumění.

Terénní sociální práce spočívá v navázání kontaktu s klienty v jejich přirozeném prostředí, obydlí. Sociální pracovník vystupuje jako zprostředkovatel, nabízí klientům možnosti řešení jejich situace v sociálních službách (Gulová, 2011, s. 58).

Ve **streetworku** můžeme spatřovat určitou podobu s terénní sociální prací. Cílem je poskytnout služby anebo pomoc cílovým skupinám, např. uživatelům drog, dětem apod. Aby byl tedy streetwork poskytován, sociální pracovník vyhledává klienty přímo v terénu, v jejich přirozeném prostředí. Je třeba určitá „*mobilita*“ – práce by měla být vykonávána dle aktuální situace, například aby byl streetwork poskytován tam, kde je potřeba a v případě změny na tuto změnu reagovat (Matoušek, 2013, s. 190).

Krizová intervence je využívána v případě, že se klient ocitne v „krizi“, v případě nenadálé situace, kdy člověk ztrácí naději, necítí se svobodně, může se jednat například o ženy postihnuté agresivitou a napadáním ze strany partnera, vlastně o kohokoliv, v těžké životní situaci (Navrátil, s. 113). Dle Matouška (2013, s. 145) je krizová intervence specifická kontaktem – který může proběhnout jednorázově, avšak i několikrát. Krizovou situaci neřeší jen sociální pracovník, ale kooperuje i s odborníky z jiných disciplín, například s lékaři, psychology apod.

Sociální práce s rodinou se týká ohrožených rodin, ve kterých se vyskytují patologické jevy – alkoholismus jednoho z rodičů, nebo záškoláctví dětí a mnoho dalších. Nefungující rodiny se ocitají v péči orgánů – například OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí). Gulová (2011, s. 60) uvádí pojem sanace rodiny – kdy jde o podpoření fungování rodiny, předcházení negativním situacím. Sanace rodiny se účastní více odborníků.

Mediace znamená řešení sporů mimosoudně – dohodou, kterou vyjednává třetí účastník – mediátor a ten se ocitá mezi dvěma konfliktními stranami. Výstupem mediace je tzv. mediační dohoda, kterou stvrzují svým podpisem jak obě konfliktní strany, tak mediátor (Matoušek, 2013, s. 151-155).

Z výčtu stručně uvedených metod lze předpokládat, že za dobu své existence sociální práce své metody rozvinula a propracovala. Sociální pracovník tak ve své práci musí umět pracovat se spoustou informací a vybírat vhodné metody, které aplikuje v jednotlivých případech.

3 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Sociální pedagogika je samostatná vědecká disciplína, jež se doteď potýká s nejasností svého vymezení. Sociální pedagogika má vztah s mnoha dalšími disciplínami, například s psychologií, ekonomii, sociologií, pedagogikou apod. S ostatními vědními obory úzce spolupracuje. Liší se ve směrech, pojetích a také v jejím vymezení, jež je jiné v každé zemi.

Sociální pedagogika stále hledá svou podobu. Klapilová (1996, s. 15) se zabývá jejím zařazením mezi ostatní obory. Předkládá několik autorů, kteří se ztotožňují s určitými podobami - Baláž, Bakošová a Přadka považují sociální pedagogiku za hraniční disciplínu, která se pohybuje mezi sociologií a pedagogikou. Transdisciplinární podobu oboru zastávají Klíma a Moucha. Podle Koti sociální pedagogika spadá pod pedagogické disciplíny.

Při vymezení sociální pedagogiky jako vědecké disciplíny vycházíme z jejího pojetí. Kraus (2008, s. 39) vymezuje sociální pedagogiku dle širšího a užšího pojetí, která se různě vytvářela a transformovala během svého vývoje. Z hlediska **širšího** pojetí sociální pedagogika ve své činnosti zahrnuje veškerou populaci a neorientuje se jen na určitou část populace, jako tomu je u jiných věd. V tomto vymezení je uvedeno tvrzení M. Cipra, který sociální pedagogiku zahrnuje do preventivní oblasti. V případě **užšího** pojetí Kraus (2008, s. 44) vychází z definice Slovníku sociální práce, který sociální pedagogiku vymezuje jako „*odbornou disciplínu, která se zabývá rozpoznáváním sociálních činitelů ohrožujících vývoj člověka a uplatňováním postupů, jež vyvažuje jejich nepříznivé působení*“ (Matoušek, 2008, s. 199). Sociální pedagogika se tedy v užším pojetí zaměřuje na konkrétní skupiny, jedince.

Dosud není jasně vymezen předmět této disciplíny, v němž se liší i sami autoři. Kraus (2008, s. 39) poukazuje na to, že většina odborníků při určování předmětu sociální pedagogiky vychází z širšího pojetí této disciplíny. Procházka (2012, s. 68) odkazuje na široké spektrum zájmů sociální pedagogiky dle Poláčkové, která klade velký důraz na jedince, jakožto člena společnosti – jeho zařazování a fungování v ní.

Vznik sociální pedagogiky jako samostatné vědecké disciplíny lze zasazovat do 19. století. Na její vznik měla velký podíl nově formovaná disciplína sociologie, která jako vliv na výchovu a vývoj jedince viděla prostředí. Již se tedy nepředpokládalo, že jedinec je ovlivněn jen genetickými dispozicemi, ale i tím, v jakém prostředí vyrůstá a je vychováván (Klapilová, 1996, s. 7). Vznik sociální pedagogiky však bývá uváděn různě dle autorů.

Kraus (2008, s. 122) však předkládá Mollenhauerovo tvrzení, který na základě historických souvislostí mluví o vzniku sociální pedagogiky již v 17. století.

Vznik sociální pedagogiky je připisován Johannu Heinrichovi Pestalozzimu. Sociální pedagogika vyvíjela se ve více směrech, Pestalozzi je představitelem takzvaného směru **praktického**. V tomto proudu je důraz na praktické činnosti vedoucí k péči o potřebné, chudé, sirotky apod., jež je spojován s výchovou. Ve svém díle vytvořil mnoho podkladů, ze kterých sociální pedagogika vychází. Ve svých dílech (Linhart a Gertruda, Kterak Gertruda vychovává své děti) zdůrazňuje prostředí jako významného činitele výchovy, také však ovlivňování příznivých situací ve výchově. Mezi další proudy zařazujeme **teoretický** a **empirický**. V souvislosti s proudem teoretickým si vybavíme jméno Paul Natorp. Zdůrazňuje, že člověk je člověkem jedině ve společnosti a odporuje pedagogice zaměřené pouze na jednoho jedince. V empirickém proudu je představitelem Paul Bergmann. V tomto směru je zdůrazňována empirika. Zkoumáno by mělo být jak rodinné prostředí, tak širší okolí, ve kterém je jedinec vychováván. Dle Schillinga v 19. století se začíná poprvé objevovat pojem sociální pedagogika Adolfem Diesterwegem, který jej užil v několika svých dílech (Hroncová, Hudecová, Matulayová, 2000, s. 19-26).

Lze říci, že sociální pedagogika je vědou poměrně mladou a u nás rozšířenou až po roce 1989. Stala se studijním oborem, který se v poslední době těší velkému zájmu. Sociální pedagogika stále hledá své umístění mezi ostatními disciplínami. V této práci se zabýváme jejím vztahem se sociální prací. Dle Hroncové (2000, s. 37) existují tři modely vztahu těchto disciplín. **Diferenciovaný** přístup je zastáván v anglických zemích. Sociální pedagogika a sociální práce jsou od sebe jasně odděleny. **Identifikace** těchto dvou oborů je typická pro Německo. **Konvergentní** přístup je praktikován na Slovensku. Disciplíny jsou svým způsobem prolínající se, zůstávají však odděleny. Tento přístup je zastáván i u nás.

Díky druhému slovu ve svém názvu pedagogika si ji lidé představují jako učitelský obor. Její rozsah ovšem nespadá jen pod pojem škola, ale působení, které bývá nezáměrné (na rozdíl od prostředí ve škole) sahá i mimo ni.

3.1 Vývoj profese sociálního pedagoga v Česku

Jelikož o profesi sociálního pedagoga zatím hovořit nemůžeme kvůli jejímu dosavadnímu nezařazení do katalogu prací, budeme se zaměřovat na vývoj sociální pedagogiky jako disciplíny. Následně tedy budeme stručně konstatovat, jak se sociální pedagogika jako disciplína v našich podmínkách utvářela.

Vývoj sociální pedagogiky v našich podmínkách je specifický tím, že se u nás vyvíjí více teoretická pojetí než praktická. Sociální pedagogika je disciplínou, která reaguje na vývoj společnosti, například ekonomickou krizí. Závisí na dobrovolné činnosti, na ochotě pomáhat, na aktivitách v různých hnutích a institucích (Hroncová, Emmerová, Kraus, 2008, s. 122-123).

Knotová (2004, s. 17) hovoří o sociální pedagogice v souvislosti s obecnou pedagogikou, která úzce spolupracuje s ostatními disciplínami (ekonomie, právo, psychologie apod.). Sociální pedagogika se zabývá prostředím v systému pedagogických věd. Mezi první autory, kteří na prostředí ve výchově poukázali, můžeme zařadit Jana Amose Komenského. Uvádí zde, že Komenský určuje prostředí ve škole jako vnější a vnitřní.

V historii formování české sociální pedagogiky figurovalo mnoho osobností. Často byla přiřazována k pedagogice nebo sociologii, proto nelze v našich hovořit o sociálním pedagogovi jako o profesi, zkrátka neexistovala, úvahy byly spíše teoretické. Teprve v současnosti se sociální pedagogika těší většímu zájmu. Následně zmíníme některé významné osobnosti, jež svými díly a působením přispěly utváření této disciplíny.

Jak již bylo zmíněno, vznik sociální pedagogiky je připisován Johannu Heinrichovi Pestalozzimu, který je svým působením zařazován do směru teoretického. Dle Knotové (2004, s. 18) ovlivnil významného českého pedagoga, který na našem území působil v 19. století, v rámci teoretického směru - **Gustava Adolfa Lindnera**. Předpokládá, že výchovu ovlivňuje nejen pedagog, ale i podmínky přírody, rodinné prostředí, společnost. Přírodními podmínkami jsou myšleny genetické podmínky, prostředí, materiální zabezpečení, strava. Dále člověk není vychováván jen pro své vlastní cíle, ale pro cíle společnosti. Hroncová (2000, s. 20-26) předkládá tvrzení Gally, podle něhož Lindner kladl důraz na sociologii společnosti, pedagogika by neměla vycházet jen z individuality, ale být zaměřená právě na celou společnost.

Nenašlo se mnoho dalších autorů, kteří by na Lindnerovo teoretické dílo navázali. Problémům spojeným s výchovou se věnovali spíše sociologové, kteří se ve své práci zaměřovali na výrazné jevy, které se v tehdejší době vyskytovaly. Například, **F. Štampach** poukázal na problematiku toulavých a cikánských dětí, **P. Pittř** se zaměřoval na židovské a německé děti v nesnázích. Avšak **Arnošt Inocec Bláha**, který působil na začátku 20. století sociální pedagogiku jako „*sociologickou pedagogiku*“. Poukazuje na pedagogiku, která je sociální a klade důraz na společnost (Procházka, 2012, s. 58).

Protože v historii nelze hovořit o profesi sociálního pedagoga jako takové, lze poukázat na významné myslitele jednotlivých období, kteří jsou spjati s naším územím. Například ve **středověku** Tomáš Akvinský chápal tehdejší uspořádání od nejchudších, mrzáků a nejvýše byl postaven bůh. Tohle rozdělení společnosti bylo považováno za „spravedlivé“. Již v tomto období lze spatřovat altruismus, například lze zmínit činnosti a působení Anežky České. Jako dalšího významného myslitele zmíníme J. A. Komenského, jenž v mnohém podnítil myšlenky sociální pedagogiky, ale i didaktiky a pedagogiky vůbec. Jeho dílo bylo velkolepé a odkazoval na roli školního prostředí, výchovy, společnosti a sociální citění (Procházka 2012, s. 16-17).

V 19. století, jak jsme již zmínili v podkapitole vývoj sociálního pracovníka v Česku, probíhala tzv. průmyslová revoluce. Dle Přadky (2004, s. 9) s sebou přinesla mnoho jevů, jako např. dětskou práci, nezaměstnanost. Problematikou bylo zavádění průmyslu, které nebylo na všech územích stejné, proto vznikaly oblasti, kde existovala pouze výroba v jednoduché, zaostalé podobě, nebo se na daném území nenacházel žádný průmysl. Jako příklad Přadka zmiňuje oblast Valašska, kde se vyráběly hračky, vyrábělo se ručně ze dřeva apod. V krizi se nacházela rodina – lidé pracovali na poli, včetně dětí, které kvůli této skutečnosti nechodily do školy. Práce dětí se však nevyskytovala jen na vesnicích nebo v chudých oblastech, ale i ve městech, a to ještě na začátku 20. století. Na tuhle skutečnost poukazovalo několik odborníků, kteří kritizovali negativní vliv práce na dítě.

Na konci 19. století Tomáš Garrigue Masaryk ve své tvorbě poukazuje na výrazné jevy tehdejší doby – sebevražedná jednání, alkoholismus. Masaryk často vystupoval proti těmto jevům (Přadka, 2004, s. 10-11).

Během **začátku 20. století** začínají odborníci, sociální pracovníci poukazovat na problémové jevy (chudoba, dětská práce), které nebyly řešeny. V roce 1914 svět i naše území zasáhla první světová válka. Přinesla s sebou řadu negativních změn. Děti často musely

pracovat. Otcové se z války nemuseli vrátit vůbec, padli, nebo byli zraněni a nebyli schopni rodinu dostatečně zabezpečit. Když v roce 1929 nastane světová hospodářská krize, problémy, které přinesla válka, se jen umocní. V této době jsou často realizovány výzkumy, např. v r. 1931 bylo zkoumáno prostředí rodinné, životní i sociální. Sociální pedagogika však stále neměla postavení, byla chápána jako odvětví jiných disciplín. Proto se například péče o opuštěné nebo i postižené děti vyvíjela v rámci pedagogiky speciální (Přadka, 2004, s. 19).

Ve 30. letech 20. století vznikala různá dilemata s vymezením této disciplíny. Klapilová, (1996, s. 10) uvádí Kádnerovo tvrzení o tom, že vytváření další vědní disciplíny, která vychází z obecné pedagogiky, je naprostou zbytečností.

Po nástupu **komunistického režimu v roce 1948** byla za nepotřebnou označena sociologie a sociální pedagogika stejně jako sociální práce byly potlačeny. Socialismus považoval jevy, které tyto dvě disciplíny řešili za pozůstatek kapitalismu. Po delší době se v 60. letech v tehdejší Československu objevil překlad díla Wroczyńskiego Sociálna pedagogika, a to znamenalo podnět pro další rozvoj této disciplíny u nás. Taktéž v **60. letech** vznikl nový obor, který spadal pod speciální pedagogiku – etopedie. Zabývala se dle Sováka „*péčí o sociálně nepřízpusobivé*“. Neodborně řečeno se jedná o nauku, která souvisí s poruchami chování. Později v letech 80. již bylo uznáno, že etopedie je vlastně oblast, kterou se zabývá sociální pedagogika a její připojení ke speciální pedagogice není vhodné (Klapilová, 1996, s. 11-14).

Pro komunistický režim sociální pedagogika nebyla žádoucí. Na vysokých školách byly vyučovány předměty jako sociologie výchovy, sociální pedagogika však nebyla zmiňována a prakticky neexistovala (Hroncová, Emmerová, Kraus (2008, s. 136-137).

Je možné konstatovat, že po **roce 1989** se sociální pedagogika v Česku začala nejvíce rozvíjet. Jak zmiňuje Kraus (2013, s. 109-110), vznikala vysokoškolská pracoviště, vycházely odborné časopisy zaměřující se na sociální pedagogiku – odborný časopis vydávala právě Sociálněpedagogická společnost pod názvem ETHUM. Všeobecně od pádu socialistického režimu se tato mladá disciplína ve svém vývoji posunula dále. Pojem sociální pedagogika se stal stále více používaným, nabýval mnoha významů. Do současnosti jsou pořádány různé konference, semináře, kde se sociální pedagogika jako vědní obor v teorii a praxi řeší, hledá svou podobu. Tyto události organizují vysoké školy, často se jich zúčastňují také zahraniční odborníci. Výsledkem jsou sborníky nebo publikace, články.

3.2 Profese sociálního pedagoga

Dle Procházky (2012, s. 73) sociální pedagogika spadá pod pomáhající profese – stejně jako sociální práce. Není jasně stanoveno, jakým oblastem se sociální pedagog věnuje, jejich škála je velká a neustále se mění.

Sociální pedagog potýká s mnoha problémy a nejasnosti s vymezením své profese. Dosud není zařazen do „katalogu prací“. Potměšilová (2013, s. 15) zmiňuje neurčité vymezení sociálního pedagoga v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Absolvování studijního oboru sociální pedagogika je zde uvedeno jako podmínka vzdělání k výkonu profese sociálního pracovníka. Kraus (2001, s. 34) určuje *„prestiž sociálního pedagoga za nízkou a neodpovídající“*. Podle něj je sociální pedagogika spojována s nižšími nároky na kvalifikaci.

Kraus (2008, s. 198) uvádí Klímovu definici a charakterizuje sociálního pedagoga *„jako specializovaného odborníka vybaveného teoreticky, prakticky a koncepčně pro záměrné působení na osoby a sociální skupiny především tam, kde životní způsob a praxe těchto jednotlivců či sociálních skupin vyznačuje destruktivním či nekreativním způsobem uspokojování potřeb a utváření vlastní identity“*.

Sociální pedagog je odborník vybavený souborem vědomostí, dovedností a lze předpokládat také nároky na osobnost. Do vědomostí zahrnujeme znalosti společensko-vědního základu (psychologie, sociologie, filozofie, pedagogika) a také znalosti týkající se medicíny, práva, sociální politiky apod. V případě dovedností lze mluvit o komunikace, diagnostiky, vedení rozhovoru, aplikování metod v oblasti prevence a terapie, pokud se pedagog uplatňuje v některé ze zájmových činností tak dovednosti z dané oblasti (Procházka, 2012, s. 35).

V současnosti probíhá vymezení této profese a objevují se snahy zařadit toto povolání do tzv. katalogu profesí. Šíře uplatnění absolventů oboru je rozsáhlá. Mnohdy se stává, že se uplatňují na pozicích mimo svůj vystudovaný obor. Sociální pedagog je spojován s profesí vychovatele. Ve své pozici ale může zastávat pozice metodika prevence, poradce, v oblasti pedagogiky volného času, organizátor různých událostí a akcí apod. Uplatnit se může také v pozicích manažerských. Z hlediska zákona o sociálních službách č. 108/2006 mohou také vykonávat povolání sociálního pracovníka.

3.2.1 Obsah zaměření profese sociálního pedagoga

Co se týče obsahu zaměření sociální pedagogiky jako disciplíny, existuje mnoho vymezení jejího předmětu podle mnoha autorů.

Z hlediska činností charakteristických pro svou profesi Kraus (2008, s. 50-51) vyjmenovává:

- Vlastní výchovnou činnost (jedná se o jedincův volný čas).
- Sociálně-výchovná práce.
- Činnost reedukační, resocializační.
- Činnosti poradenské a despitážní
- Management a organizování volnočasových aktivit.
- Vědecko-výzkumná činnost.

Sociální pedagog se ve své práci zaměřuje na práci s lidmi. Cílovými skupinami, na něž se ve své činnosti sociální pedagog soustředí, jsou podle Potměšilové (2013, s. 12) jedinci **riziková** a **sociálně znevýhodnění** a také všichni jedinci ve společnosti – celá **populace**. Sociálnímu pedagogovi je tedy poskytnuta široká možnost uplatnění.

Charakteristika náplně práce, kterou tato profese obnáší, je rozsáhlá. Jak vymezuje Kraus (2008, s. 199), sociální pedagog ve své práci vykonává více činností:

- jako pedagog volného času nabízí škálu volnočasových aktivit
- vykonává poradenskou činnost (vychází ze situace klienta/vychovávaného, řeší a analyzuje jeho situaci)
- reedukační, resocializační péče

Ve své práci tedy sociální pedagog vykonává mnoho činností. Škála jeho aktivit je velká, záleží také na tom, jakou pozici zaujímá a na které cílové skupiny se orientuje, z tohoto hlediska se náplň jeho činností může různit.

3.2.2 Vybrané metody sociálně-výchovné práce

Působení sociálního pedagoga spočívá v působení na vychovávaného, které probíhá v prostředí. Jak vymezuje Přadka (2004, s. 25-26), „*sociální pedagogika se zabývá prostředím sociálním, společenským, zkoumá vlivy různých prostředí. Pojednáváme o prostředí rodinném, školním, lokálním a skupinovém, pracovní a volnočasové prostředí.*“ Sociální

pedagog ve své činnosti využívá vlivů tohoto prostředí, mění ho a tím působí na vychovávaného.

Metody, kterých ve své práci sociální pedagog užívá, vyjmenovává Kraus (2008, s. 173-183):

- a) metoda rozhovoru - v oblasti sociálně-pedagogické nebyl doposud rozhovor detailně rozpracován, konstatovat lze pouze odlišnost od rozhovoru v prostředí, kde je na jedince působeno záměrně – jedinec může mít pocit nátlaku, a právě tomuto se rozhovor sociálně-pedagogický vyhýbá.
- b) metoda pedagogizace prostředí – pedagog mění prostředí a tím působí na vychovávaného, př. výzdoba, nástěnky v místnostech apod.
- c) práce se skupinou – skupina je ve výchově využívána, protože způsobuje formování člověka.
- d) metoda situační – jedná se o využití výchovného vlivu různých situací, může se jednat o pozitivní situace, tak i negativní (např. životní krize apod.).
- e) metoda inscenační – situace jsou navozeny uměle s cílem jejich vyřešení.
- f) metoda režimová – jedná se o řád a organizace v jednom prostoru, např. výlety, tábory apod.
- g) metoda animace – metoda hojně využívaná v oblasti pedagogiky volného času, jde o zvládání situací, při nichž má jedinec pocit sebezdokonalení, překonávání překážek apod.
- h) metoda mediace – tato metoda již byla popsána u metod využívající sociální práce.

Metody práce sociálního pedagoga nejsou doposud podrobněji rozpracovány. Vycházíme tedy z Krausovy publikace. V realitě se se sociálním pedagogem nesetkáme. Absolventi škol často zastávají pozice sociálních pracovníků, vychází tedy z metod sociální práce, např. v rámci terénní výchovné práce. Kromě těchto vyjmenovaných metod ovšem sociální pedagog působí v oblastech prevence, reedukace. Rozsah uplatnění v praxi je široký, a proto je nezbytné rozšiřovat své znalosti a nadále se vzdělávat v průběhu celé kariéry. Každá skupina buďto z hlediska věku, prostředí odkud pochází apod., se kterou sociální pedagog bude v budoucnu pracovat, požaduje jiný, odlišný přístup a techniky, se kterými pracuje.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMU

Nyní se zaměříme na empirickou část výzkumu. V této části práce se zabýváme názory studentů oborů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na rozdílnost profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka. Praktická část byla realizována formou kvantitativního dotazníkového šetření, kterého se účastnili studenti oborů sociální práce a sociální pedagogiky. V následující kapitole vymežíme výzkumný problém, výzkumné otázky a cíle.

4.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem je stanoveno, jaký názor na rozdílnost profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka mají studenti obou profesí.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka zní:

Jaká je rozdílnost profesí sociálního pracovníka a sociálního pedagoga z pohledu studentů oborů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku?

Díličními výzkumnými otázkami jsou stanoveny:

- V jakých oblastech se po absolvování studia studenti budou chtít uplatnit?
- Na jaké cílové skupiny se ve své budoucí profesi budou chtít zaměřit?
- Co bylo důvodem ke zvolení studia oboru?
- Jaké jsou názory studentů na existenci jedné profese zahrnující obě?
- V čem podle studentů spočívá rozdíl mezi profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka?
- Jaký je názor studentů na profese sociálního pracovníka a sociálního pedagoga?
- Jsou studenti přesvědčeni o svém uplatnění?
- Zapojují se studenti do dobrovolnictví?
- Jaký má mít podle studentů pomáhající pracovník ke klientovi vztah?

4.3 Cíl výzkumu

V rámci praktické části je hlavním výzkumným cílem stanoveno:

Cílem této práce je popsat rozdílnost profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka z pohledu studentů obou oborů. Dalším výzkumným cílem je zjistit, v čem podle studentů spočívá rozdíl mezi těmito dvěma profesemi a popsat vzájemnou provázanost obou oborů z pohledu studentů těchto profesních disciplín.

4.4 Výzkumný soubor

Výzkumným souborem jsou studenti oborů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku. Osloveny byly školy, na kterých se obory vyučují: Univerzita Palackého v Olomouci ve spolupráci s Vyšší odbornou školou sociálních studií Caritas, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Hradec Králové, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Oslovena byla široká škála škol nabízejících studijní obory sociální práce a sociální pedagogiky, kladně ovšem reagovaly pouze uvedené. Prostřednictvím emailových hromadných adres byl dotazník rozeslán studentům obou oborů. Vzhledem ke zkoumané problematice, v níž popisujeme rozdílnost profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka z pohledu studentů obou oborů, byl jako způsob výběru výzkumného souboru zvolen výběr dostupný.

Byl vytvořen online dotazník na bezplatném serveru „vyplňto.cz“, který probíhal od 4. do 27. března 2015. Dohromady bylo vyplněno 189 dotazníků, dva jsme ovšem museli vyřadit kvůli nepřehledným odpovědím. Návratnost dotazníku je server uvádí jako 73,9 %.

4.5 Metody výzkumu

Dotazník byl sestaven z 18 otázek a 11 škálových výroků. Prvních 6 otázek bylo popisných, zjišťovány byly údaje o pohlaví, ročníku, formě a stupni studia, věku a oboru studia a také zde byl uváděn název školy. Další otázky byly stanoveny formou polouzavřenou, respondenti volili buď z jedné nabízené možnosti, nebo z více možností a mohla být dopřána vlastní odpověď. Dále zde bylo uvedeno 11 škálových výroků, které se týkaly názorů na rozdílnost profesí a určitých tvrzení o obou profesích. Otázky byly uváděny dle míry souhlasu s uvedeným tvrzením. Pomocí kontingenční tabulky byly ověřovány alternativní a nulové hypotézy, na jejichž základě jsme mohli konstatovat rozdílnost. K vyhodnocování výsledků výzkumu bylo použito programu Microsoft Excell.

5 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT

Nyní se budeme zabývat podrobnou analýzou získaných dat, následně je budeme interpretovat. Data jsou analyzována pomocí Microsoft Excell, uspořádána do tabulek nebo do grafů.

5.1 Analýza dat

V následující jsou analyzovány odpovědi respondentů. V první části vycházíme z celkového počtu respondentů, jedná se o demografické otázky a o otázku č. 8, v níž zkoumáme důvod pro zvolení pomáhající profese jako budoucího studia. Následně jsou respondenti rozděleni dle studovaných oborů.

5.1.1 Celkový počet respondentů

Otázka č. 1 se týkala vyjádření podílů studentů, kteří se zapojili do dotazníkového šetření. Studenti tedy odpovídali, který obor studují. Odpovědi byly rozřazeny do dvou kategorií. Kategorii studentů sociální pedagogiky tvoří studenti oboru Sociální pedagogika a studenti oboru Sociální pedagogika a volný čas. Za studenty sociální práce jsou zde zařazeni studenti oborů Sociální práce, Charitativní a sociální práce a Mezinárodní humanitární a sociální práce.

Obory zaměřené na	Absolutní četnost	Relativní četnost
Sociální práci	94	50,27%
Sociální pedagogiku	93	49,73%
Celkem	187	100 %

Tabulka I Studijní obor

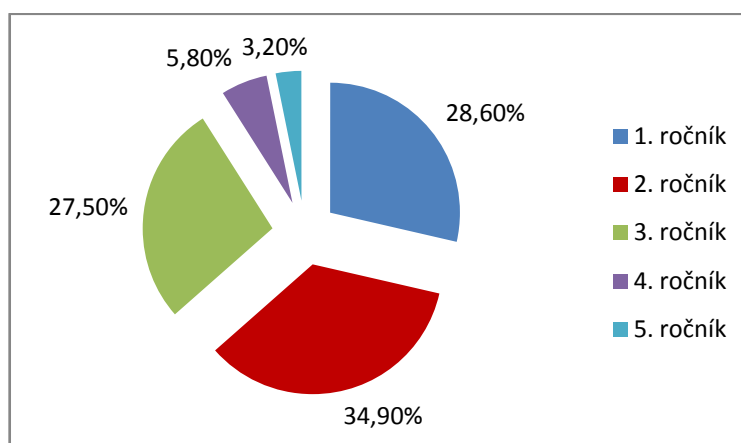
V **otázce č. 2** bylo zjišťováno, respondenti z jakých jednotlivých vysokých škol se zúčastňovali dotazníkového šetření. Celkem se zúčastnili studenti ze šesti vysokých škol, oborů, které jsou zaměřeny na sociální práci nebo na sociální pedagogiku.

Název školy	Absolutní četnost	Relativní četnost
Masarykova Univerzita	82	43,85%
Cyrilometodějská teologická fakulta	35	18,72%
Teologická fakulta Jihočeská Univerzita	52	27,81%
Fakulta Filozofická Univerzita Palackého	12	6,42%
Ústav sociální práce Hradec Králové	5	2,67%
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	1	0,53%
Celkem	187	100%

Tabulka II Název školy

Nejvíce responsí bylo získáno od studentů Masarykovy Univerzity v Brně v počtu 84 odpovědí, dále pak od studentů Cyrilometodějské Teologické fakulty v Olomouci bylo zaznamenáno 52 responsí a 52 respondentů uvedlo jako studovanou školu Teologickou fakultu Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích.

V otázce č. 3 bylo zjišťováno, v kolikátém ročníku studia se respondenti nachází.

Graf I Ročník studia

Nejvíce respondentů uvedlo 2. ročník, celkem 66 (34,90 %) respondentů, dále 1. ročník 54 (28,60 %) respondentů a 3. ročník studia uvedlo 52 (27,50 %) respondentů.

Otázka č. 4: U jednotlivých respondentů byl také zjišťován stupeň studia. 152 respondentů uvedlo bakalářský stupeň studia, 37 magisterský.

Stupeň	Absolutní četnost	Relativní četnost
Bakalářský	151	80,75 %
Magisterský	36	19,25 %
Celkem	187	100 %

Tabulka III Stupeň studia

Dotazníkového šetření se zúčastnili převážně studenti bakalářského stupně studia v počtu 151 (80,75 %).

Otázka č. 5: v následující otázce respondenti volili jednu z nabízených odpovědí, ve které bylo zjišťováno, jakou formu studia studují.

Forma studia	Absolutní četnost	Relativní četnost
Prezenční	97	51,87 %
Kombinovaná	90	48,13 %
Celkem	187	100%

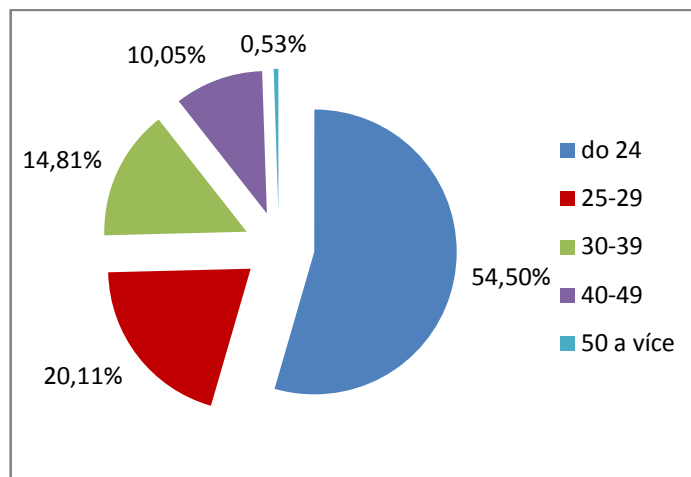
Tabulka IV Forma studia

Otázka č. 6: bylo zjišťováno pohlaví respondentů, v němž největšího zastoupení dosahuje pohlaví ženské.

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	169	90,37 %
Muž	18	9,63 %
Celkem	187	100 %

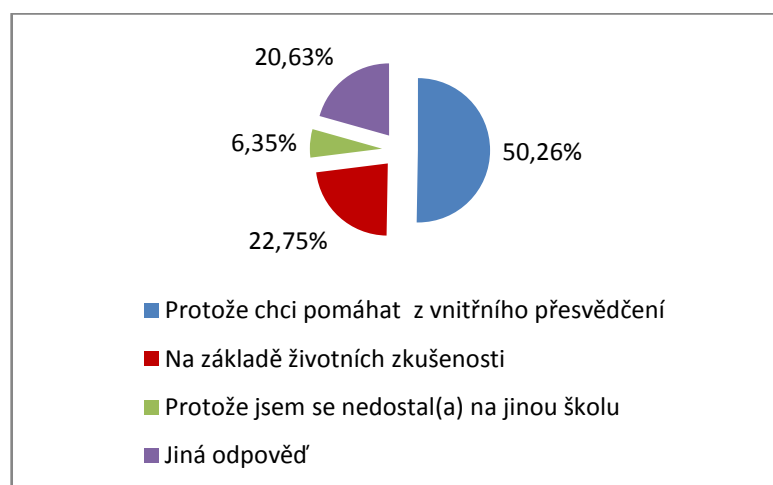
Tabulka V Pohlaví respondentů

Otázka č. 7: V následující otázce respondenti uváděli věk. Nejvíce dotázaných uvedlo věk do 24 let (54,50 %), dále respondenti ve věku od 25 do 29 let (20,11 %) a od 30 do 39 let (14,81 %). 40 – 29 let uvedlo 19 (10,05%) dotázaných.

Graf II Věk respondentů

V následující **otázce č. 8**, byli respondenti tázáni, z jakého důvodu si vybrali pomáhající profesi jako studium a možnost budoucího uplatnění.

Graf III Motivace ke zvolení pomáhající profese jako studia a profese

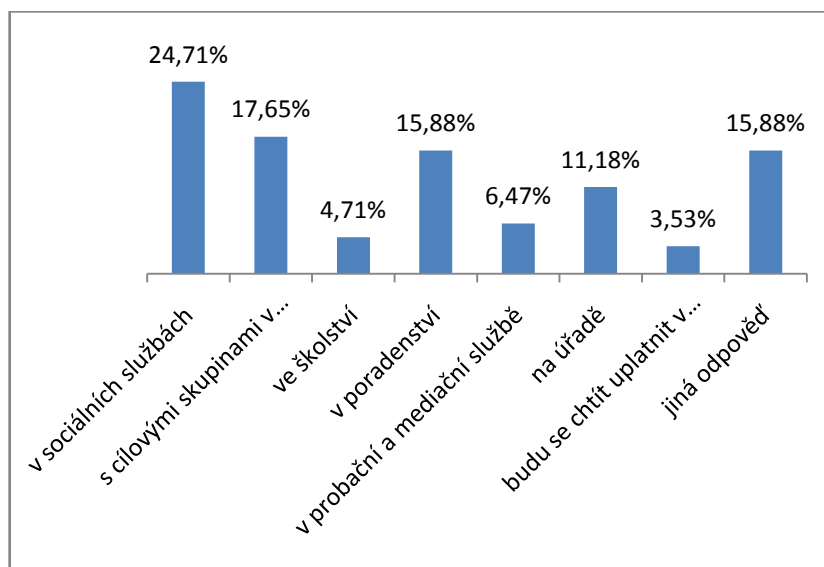
Odpověď, protože chci pomáhat z vnitřního přesvědčení, uvedlo 95 (50,26 %) respondentů, na základě svých životních zkušeností 43 (22,75 %) respondentů. 12 (6,35 %) studentů uvedlo, že daný obor studují, protože se nedostali na jinou školu. 39 (20,63 %) respondentů uvedlo jiný důvod. Odpověď byla položena formou dopsání vlastní odpovědi, studenti nejvíce uváděli jako jinou odpověď zájem o studovaný obor 15 respondentů. Druhou možností bylo doplnění vzdělání – 12 responsí.

5.1.2 Rozdělení dle studovaného oboru

Nyní jsou respondenti dělení na 2 skupiny dle studovaných oborů. Jde o studenty oborů zaměřených na sociální práci a studenty sociální pedagogiky.

9: Kde budete chtít po vystudování oboru pracovat? Na otázku respondenti mohli zvolit z více nabízených odpovědí, nebo dopsali svou vlastní odpověď. Studenti oborů zaměřených na sociální práci uvedli celkem 170 responsí, studenti sociální pedagogiky 184.

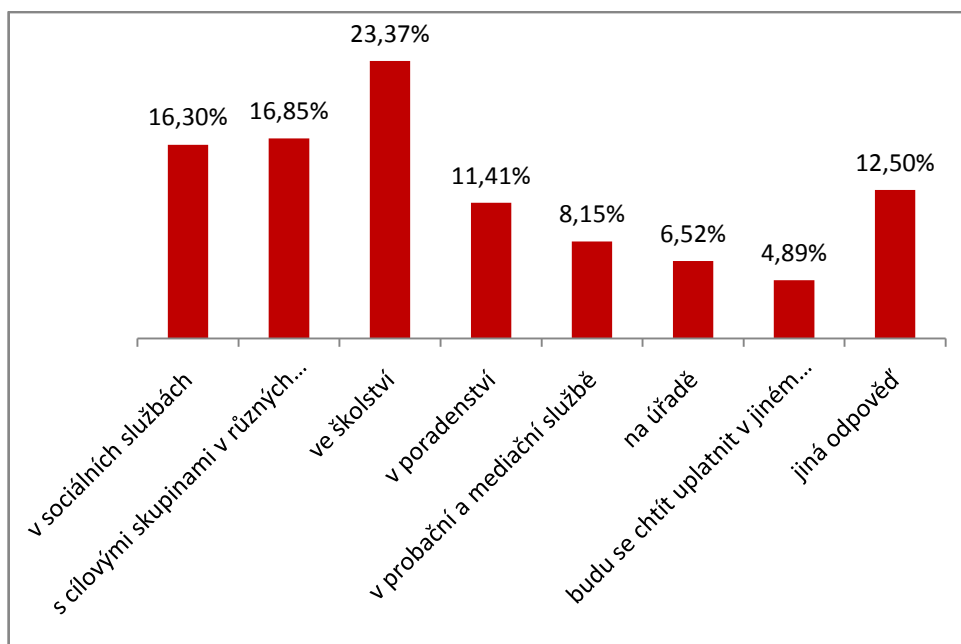
Ve skupině respondentů zaměřených na **sociální práci** odpovědi zní následovně:

Graf IV Cílové oblasti – sociální práce

Počet odpovědí na možnost budoucího uplatnění v sociálních službách činí 42 (24,71 %) responsí, s cílovými skupinami v různých institucích 30 (17,65 %), ve školství 8 (4,71 %), v poradenství 27 (15,88%), v probační a mediační službě 11 (6,47 %). Na úřadech (krajský úřad, orgán sociálně-právní ochrany dětí apod.) se bude chtít uplatnit 19 (11,18 %) respondentů. Jiný obor uplatnění po absolvování studia jako uplatnění zvolilo 6 (3,53 %) respondentů, jinou než zvolenou variantu uvedlo 27 (15,88 %) respondentů z celkového počtu 170 responsí studentů oborů zaměřených na sociální práci. Jako vlastní odpověď respondenti uváděli, že již pracují, neví, nebo nejsou si jistí.

Studenti **sociální pedagogiky** volili jako možnosti:

Graf V Cílové oblasti – sociální pedagogika

Odpověď v sociálních službách byla uvedena v počtu 30 (16,30 %) odpovědí, možnost uplatnění s cílovými skupinami v různých institucích 31 (16,85 %) odpovědí, ve školství 43 (23,37 %), v poradenství 21 (11,41 %), v probační a mediační službě 15 (8,15%), na úřadě bylo zaznamenáno 12 (6,52 %) odpovědí. V jiném oboru se po absolvování studia bude chtít uplatnit 9 (4,89 %), jinou odpověď uvedlo 23 (12,50 %) respondentů z celkového počtu 184 responsí. Jako vlastní odpověď respondenti uváděli, že již pracují, chtějí se uplatnit v oblasti volného času anebo neví.

10: Pro studenty, kteří již v oboru pracují, zde byla uvedena nepovinná otázka, kde v oboru se uplatňují. Celkem odpovědělo 25 studentů oborů zaměřených na sociální práci a 24 studentů sociální pedagogiky.

Studentů oborů **sociální práce** odpovědělo 25:

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
práce na úřadě	13	52,00%
sociální služby	11	44,00%
dětské centrum	1	4,00%
Celkem	25	100%

Tabulka VI Práce – studenti oborů sociální práce

Studentů oboru **sociální pedagogika** odpovědělo na následující otázku 24:

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
sociální služby	22	91,67%
práce na úřadě	1	4,17%
asistent pedagoga	1	4,17%
Celkem	24	100%

Tabulka VII Práce – studenti sociální pedagogiky

11: Respondenti byli dotazováni, o jakou práci se bude jednat v případě, že se po dokončení studia rozhodnou uplatnit v jiném oboru. Otázka byla nepovinná, celkem odpovědělo 10 studentů zaměřených na sociální práci a 6 na sociální pedagogiku. Vzhledem k nízkému počtu odpovědí neuvádíme absolutní a relativní četnost, pouze počet.

Studenti oborů zaměřených na **sociální práci** uvedli následující možnosti:

Odpověď	Počet
personalistika	2
cestovní ruch	1
finančnictví	1
vojenský záchranář	1
administrativní činnost	1
mzdová účetní	1
poradenství	1
public relations	1
řidič	1
Celkem	10

Tabulka VIII Uplatnění v jiném oboru – sociální práce

Studenti uváděli odpovědi, které se týkaly převážně uplatnění v oblasti ekonomiky. Nejvíce 2 z počtu celkových odpovědí byla personalistika. Dále vojenský záchranář, poradenství a byla zaznamenána jedna odpověď řidič.

Studenti oborů **sociální pedagogiky** uvedli následující možnosti:

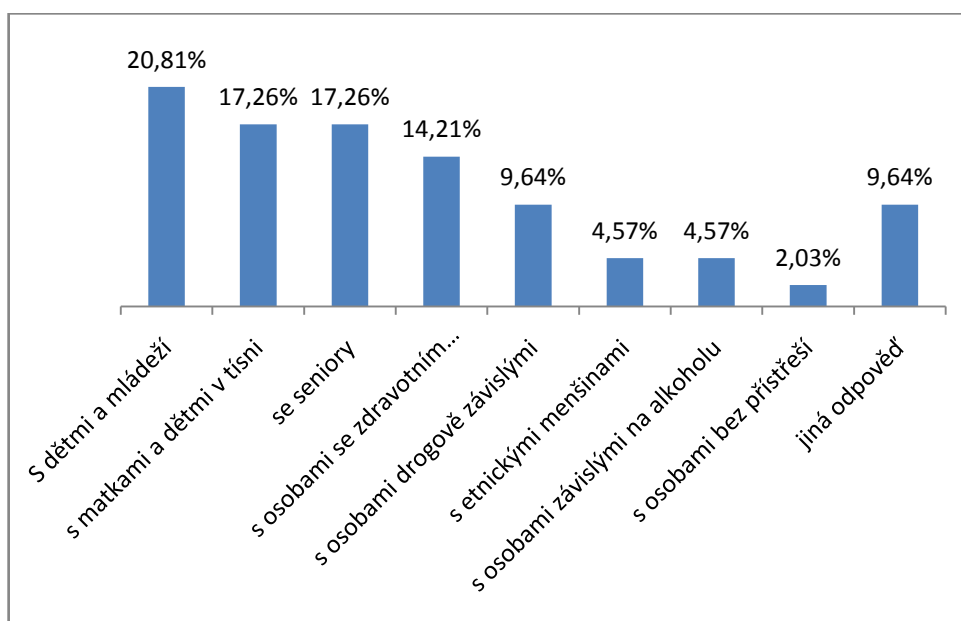
Odpověď	Počet
informatik	2
církev	1
marketing	1
insolvenční správce	1
média a umění	1
Celkem	6

Tabulka IX Uplatnění v jiném oboru – sociální pedagogika

Jako informatik by se chtěli uplatnit 2 studenti. Ostatní uváděli odpovědi církev, marketing, insolvenční správce, média a umění.

12: V následující otázce bylo zjišťováno, s jakými cílovými skupinami by respondenti v budoucnu nejraději pracovali. Respondent musel zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat nějakou vlastní. Celkem bylo získáno 197 responsí od studentů zaměřených na sociální práci a 209 od studentů sociální pedagogiky.

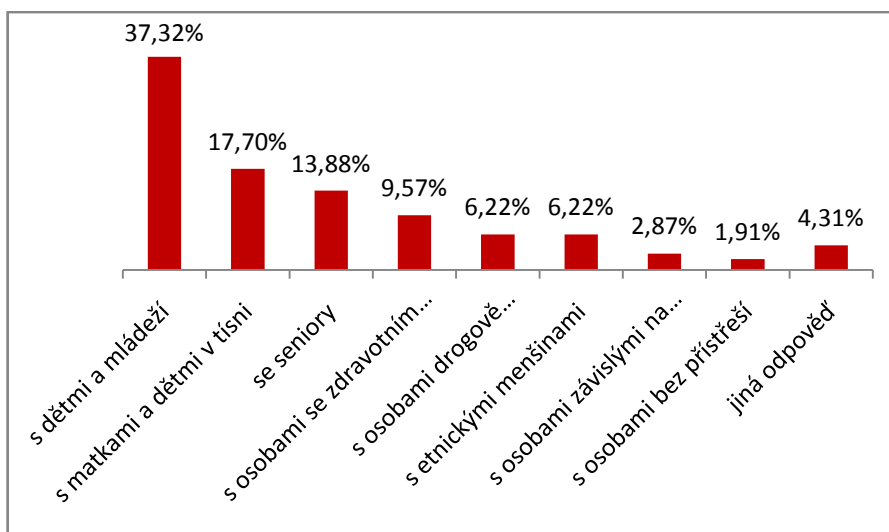
Studenti oborů zaměřených na **sociální práci** odpovídali následovně:

Graf VI Cílové skupiny – sociální práce

Cílová skupina děti a mládež byla uvedena 41 (20,81 %) v počtu responsí, matky a děti v tísní by v budoucnu chtělo pracovat 34 (17,26 %) respondentů, stejný počet se seniory, dále s osobami se zdravotním postižením 28 (14,21 %) dotázaných, s osobami drogově závislými 19 (9,64 %) respondentů, s etnickými menšinami 9 (4,57 %), stejný počet dotázaných uvedl jako cílovou skupinu osoby závislé na alkoholu, 4 (2,03 %) dotázaných by chtělo v budoucnu pracovat s osobami bez přístřeší a 19 (9,64 %) zaznamenaných jiných odpovědí z celkového počtu 197 responsí. Jako vlastní odpovědi respondenti uváděli, že nemají problém pracovat s kýmkoliv, kdo bude potřebovat pomoc a další (viz příloha).

Odpovědi studentů **sociální pedagogiky**:

Graf VII Cílové skupiny – sociální pedagogika

Celkem bylo zaznamenáno 78 (37,32 %) respondí s dětmi a mládeží, s matkami a dětmi v tísní 37 (17,70 %), se seniory 29 (13,88 %), 20 (9,57 %) s osobami se zdravotním postižením, s osobami drogově závislými 13 (6,22 %) respondentů, s etnickými menšinami také 13 respondentů, s osobami závislými na alkoholu 6 (2,87 %), s osobami bez přístřeší 4 (1,91 %) a jinou odpověď uvedlo 9 (4,31 %) respondí celkového počtu 209 respondí. Jako vlastní odpovědi respondenti uváděli, že nemají problém pracovat s kýmkoliv, kdo bude potřebovat pomoc, s lidmi po nebo ve výkonu trestu odnětí svobody apod. (viz přílohy)

13: Respondentům byl uveden výrok: v profesích sociálního pedagoga a sociálního pracovníka spatřují rozdíl.

Odpovědi	Studenti oborů sociální práce		Studenti oborů sociální pedagogiky	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	84	89,36%	81	87,10%
Ne	4	4,26%	5	5,38%
Nevím	6	6,38%	7	7,53%
Celkem	94	100%	93	100%

Tabulka X Rozdíl v profesích

Většina studentů bez rozdílu studovaného oboru na otázku odpověděla ano a rozdíl mezi profesemi sociálního pedagoga a sociálního pracovníka spatřuje. Studenti sociální práce a

sociální pedagogiky mají povědomí o existenci profesí, proto odpověď nevím a ne byla velmi nepravděpodobná.

14: Respondenti byli tázáni, kde vidí rozdíl mezi profesemi sociálního pedagoga a sociálního pracovníka. Respondenti museli zvolit alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat vlastní odpověď.

Rozdíl vidím	Studenti oborů sociální práce		Studenti sociální pedagogiky	
	Absolutní č.	Relativní č.	Absolutní č.	Relativní č.
v poli působnosti	60	34,68%	60	32,09%
v odborných dovednostech a kompetencích	59	34,10%	58	31,02%
v metodách práce	42	24,28%	59	31,55%
nevím	5	2,89%	4	2,14%
jiná odpověď	7	4,05%	6	3,21%

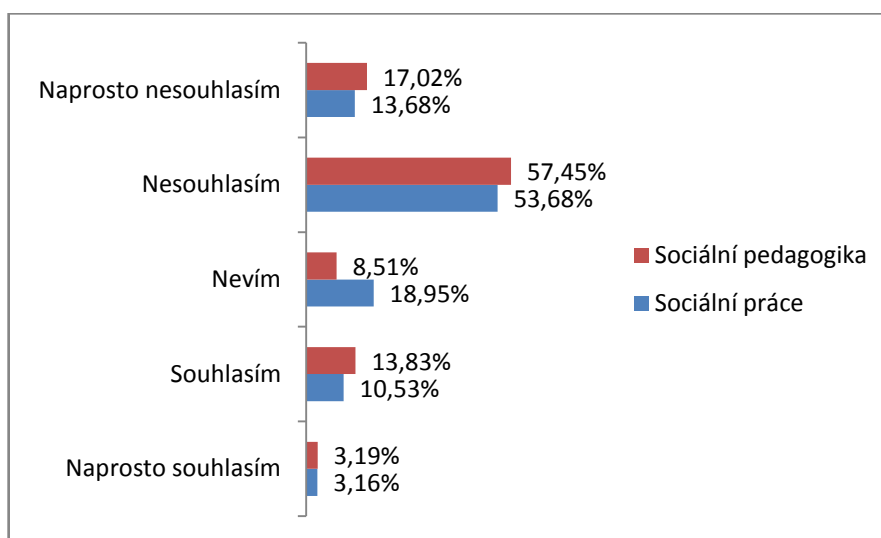
Tabulka XI Rozdíl profesí sociálního pracovníka a sociálního pedagoga

Odpovědi studentů byly shodné, menší rozdíl je patrný ve spatřování rozdílu v metodách práce, na který uvedli více odpovědí studenti sociální práce. Studenti sociální práce nejvíce spatřují rozdíl v poli působnosti, odpověď bylo zaznamenáno 60 (34,68 %), stejným počtem byla zaznamenána odpověď u studentů sociální pedagogiky z celkového počtu reponsí.

15: Škálové výroky

Studentům jednotlivých oborů byly uváděny výroky ohledně vztahu obou disciplín a názorů, které měly zaznamenávat na škálu hodnoty od 1 = naprosto nesouhlasím do 5 = naprosto souhlasím. Následně ověřujeme dle hypotézy, zda v odpovědích na jednotlivé výroky existuje rozdíl z hlediska studovaného oboru. Jednotlivé výroky jsou sestaveny dle různých názorů týkajících se obou profesí.

Výrok a) Uplatnění sociálního pedagoga a sociálního pracovníka je stejné.

Graf VIII Uplatnění sociálního pedagoga

Míra souhlasu s tvrzením, naprosto nesouhlasím, uvedlo 13 (17,02 %) studentů **sociální práce**, nesouhlasím 51 (53,68 %), nevím 17 (18,95%), souhlasím 10 (13,83 %) a souhlasím 3 (3,19 %) studentů.

Míra souhlasu, naprosto nesouhlasím, byla uvedena 16 studenty **sociální pedagogiky** (17,02 %), nesouhlasím 54 (57,45 %), nevím 8 (8,51 %), souhlasím 12 (13,83 %), a odpověď naprosto souhlasím 3 (3,19 %).

Nejčastěji se vyskytovanou hodnotou byla v odpovědích studentů sociální práce i sociální pedagogiky míra nesouhlasím.

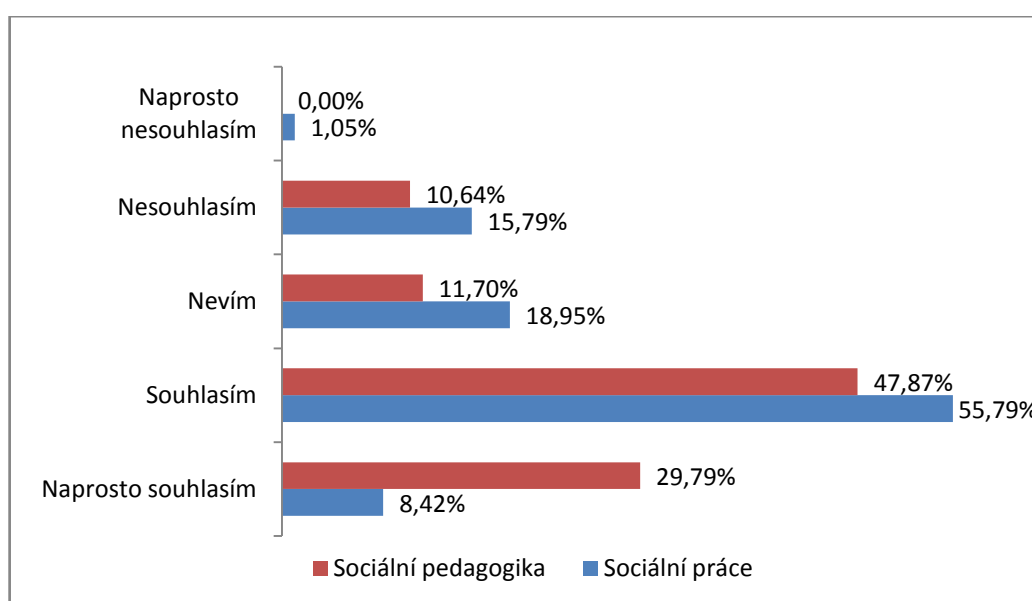
Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na stejné uplatnění sociálního pedagoga a sociálního pracovníka neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na stejné uplatnění sociálního pedagoga a sociálního pracovníka existuje statisticky významný rozdíl.

Na základě námi spočítané hodnoty $\chi^2 = 4,6284$, která je menší než $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$ přijímáme **nulovou hypotézu**, na jejímž základě mezi názory respondentů oborů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku **neexistuje** statisticky významný rozdíl.

Výrok b) Obsah zaměření profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka se v praxi prolínají.

Graf IX Obsah zaměření profesí

Studentů sociální práce s mírou naprosto nesouhlasí 1 (1,05 %) studentů, nesouhlasí 15 (15,79 %) respondentů, odpověď nevím označilo 17 (18,95 %) studentů, souhlasím 53 (55,79 %), naprosto souhlasím 8 (8,42 %) studentů.

Studenti **sociální pedagogiky**: míru naprosto nesouhlasím, neoznačil žádný respondent, 10 (10,64 %) nesouhlasím, 10 (11,70 %) nevím, souhlasím 45 (47,87 %), 28 (29,79 %) naprosto souhlasím.

Nejčastěji se vyskytovanou hodnotou byla v odpovědích studentů sociální práce i sociální pedagogiky odpověď souhlasím.

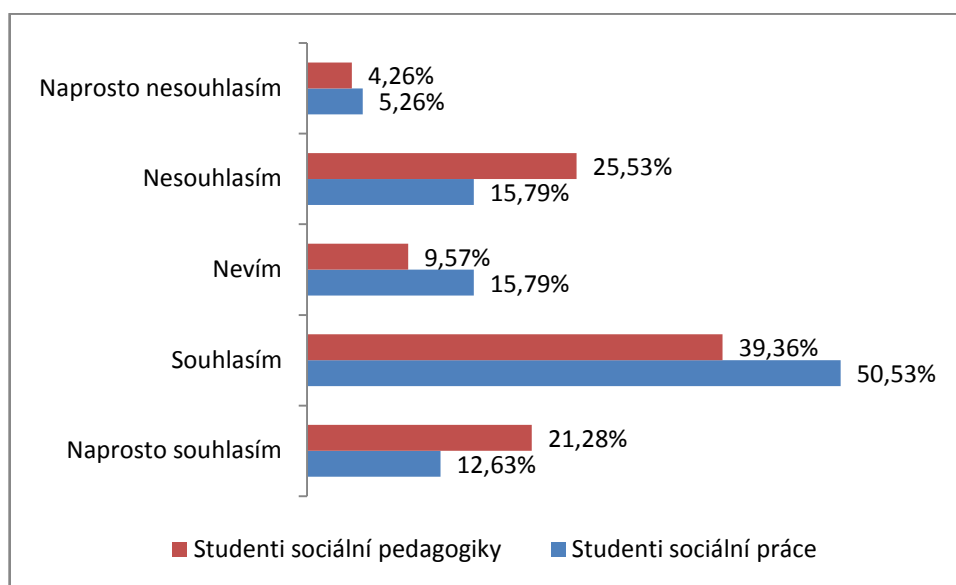
Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů oborů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na prolínání profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka existuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů oborů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na prolínání profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka existuje statisticky významný rozdíl.

Námi vypočítaná hodnota $\chi^2 = 15,4990$ je větší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4 $\chi^2_{0,05} = 9,488$. Přijímáme tedy **alternativní hypotézu** a můžeme potvrdit, že mezi názory studentů oborů zaměřených na sociální práci a studentů sociální pedagogiky **existuje** statisticky významný rozdíl.

Výrok c) Sociální pedagog a sociální pracovník klienta učí, aby si byl ve své situaci schop pomoci sám.

Graf X Názory studentů oborů sociální práce a sociální pedagogiky

Studenti **sociální práce**: odpověď, naprostou nesouhlasím, uvedlo 5 (5,26 %) dotázaných, nesouhlasím 15 (15,79 %), nevím také 15 (15,79 %) studentů, souhlasím 48 (50,53 %), naprostou souhlasím 11 (12,63 %) studentů.

Studenti sociální pedagogiky: odpověď, naprostou nesouhlasím, uvedli 4 (4,26 %) studenti, nesouhlasím 24 (25,53%) studentů, nevím 9 (9,57 %), souhlasím 36 (39,36 %), naprostou nesouhlasím 20 (21,28 %) studentů.

Odpověď studentů na uvedený výrok byla shodná, nejvíce studenti obou oborů, odpovídali, mírou souhlasím.

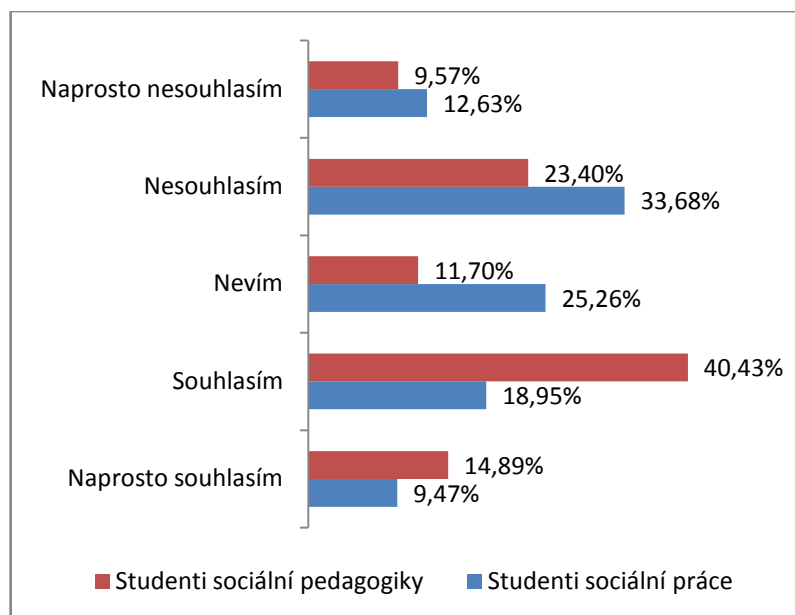
Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku existuje statisticky významný rozdíl.

Námi vypočítaná hodnota $\chi^2 = 7,1065$ je menší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4. Přijímáme tedy **nulovou** hypotézu, mezi studenty **neexistuje** statisticky významný rozdíl

Výrok d) Sociální pedagog může vykonávat stejnou práci jako sociální pracovník.

Graf XI Vykonávání práce

Odpověď, naprosto nesouhlasím, uvedlo 12 (12,63 %) studentů **sociální práce**, nesouhlasím 32 (33,68 %), nevím 24 (25,26 %), souhlasím 17 (18,95 %) a naprosto souhlasím 9 (9,47 %) studentů.

Studentů **sociální pedagogiky** s tvrzením naprosto nesouhlasilo 9 (9,57 %), odpověď, nesouhlasím, uvedlo 22 (23,40 %) studentů, nevím 11 (11,70 %), souhlasím 38 (40,43 %) a naprosto souhlasím 13 (14,89 %).

Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

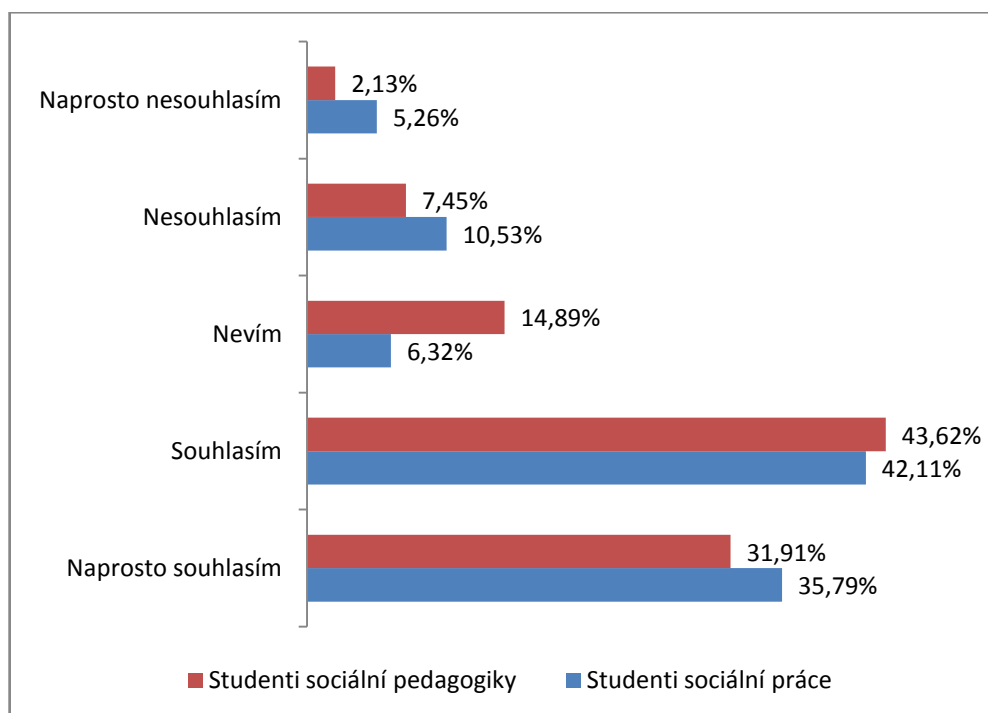
Studenti sociální práce nejvíce odpovídali mírou nesouhlasím, studenti sociální pedagogiky souhlasím.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na možnost stejného výkonu práce neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na možnost stejného výkonu práce existuje statisticky významný rozdíl.

Na základě spočítaného $\chi^2 = 15,3339$, které je větší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4. Přijímáme proto **alternativní** hypotézu a můžeme potvrdit, že mezi názory studentů **existuje** statisticky významný rozdíl.

Výrok e) Sociální pracovník je pro společnost potřebným a nepostradatelným odborníkem.

Graf XII Potřebnost a nepostradatelnost sociálního pracovníka

Odpověď, naprosto nesouhlasím, uvedlo 5 (5,26 %) studentů **sociální práce**, nesouhlasím 10 (10,53 %), nevím 6 (6,32 %), souhlasím 40 (42,11 %) a naprosto souhlasím 33 (35,79 %).

Studentů sociální pedagogiky odpověď naprosto nesouhlasím uvedli 2 studenti sociální práce (2,13 %), nesouhlasím 7 (7,45 %), nevím 14 (14,89 %), souhlasím 40 (43,62 %) odpověď, naprosto souhlasím, zaznačilo 30 (31,91%) studentů sociální pedagogiky.

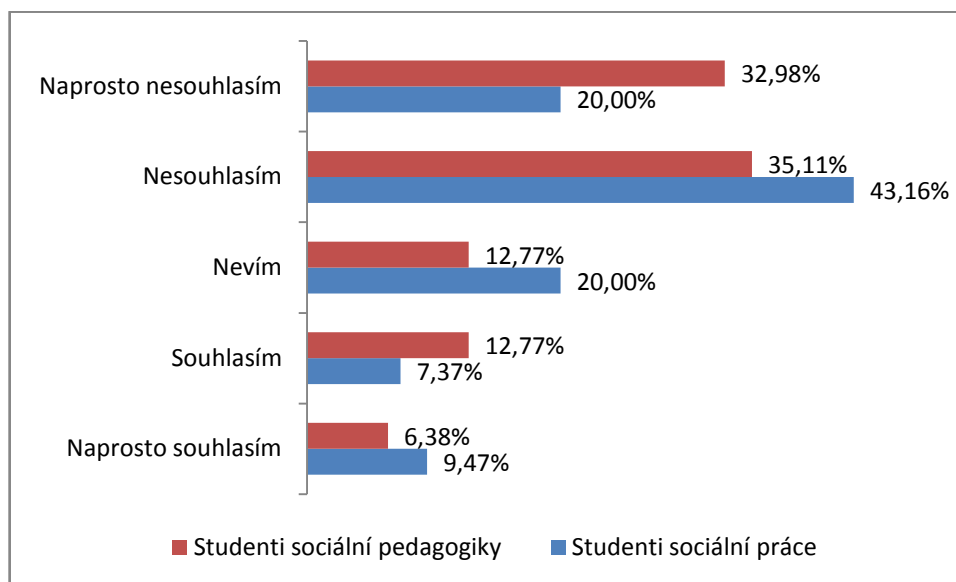
Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku existuje statisticky významný rozdíl.

Vypočítaná hodnota $\chi^2 = 5,6579$ je menší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4, proto přijímáme **nulovou** hypotézu, na jejímž základě můžeme potvrdit, že mezi odpověďmi studentů **neexistuje** statisticky významný rozdíl.

Výrok f) Sociální práce a sociální pedagogika by měly existovat jako jedna a ta samá disciplína.

Graf XIII Existence jedné disciplíny

S předloženým naprosto nesouhlasilo 19 (20%) studentů **sociální práce**, odpověď, nesouhlasím, uvedlo 41 (43,16 %) studentů sociální práce, nevím 19 (20%), souhlasím 7 (7,37 %) a naprosto souhlasím 8 (9,47 %).

Studentů sociální pedagogiky s předloženým tvrzením naprosto nesouhlasilo 31 (32,8 %), odpověď, nesouhlasím, uvedlo 33 (35,11%) studentů, nevím 12 (12,77 %), souhlasím 12 (12,77 %) a naprosto souhlasím 5 (6,38%).

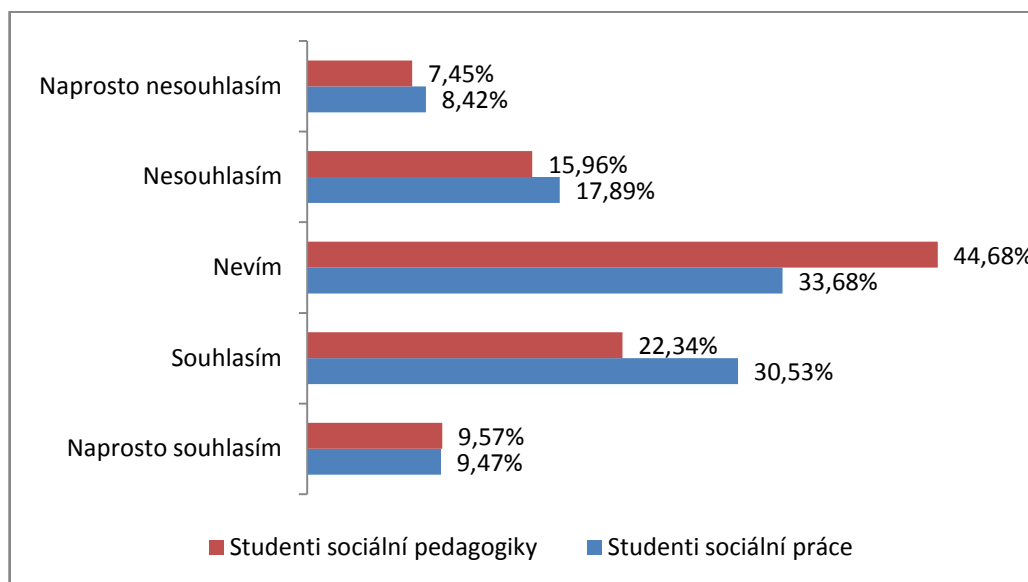
Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na existenci jedné disciplíny, jež by zahrnovala sociální práci i sociální pedagogiku, neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na existenci jedné disciplíny, jež by zahrnovala sociální práci i sociální pedagogiku, existuje statisticky významný rozdíl.

Spočítaná hodnota $\chi^2 = 7,2362$ je menší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4, přijímáme proto tedy **nulovou** hypotézu a můžeme potvrdit, že mezi názory studentů **neexistuje** statisticky významný rozdíl.

Výrok g) Jsem si jistý/jistá, že se na trhu práce uplatním.

Graf XIV Uplatnění na trhu práce

Odpovědi studentů **sociální práce**: naprosto nesouhlasím 8 (8,42 %), nesouhlasím 16 (17,89 %), nevím 32 (33,68 %), souhlasím 29 (30,53 %) a naprosto souhlasím 9 (9,57 %).

Odpovědi studentů **sociální pedagogiky**: naprosto nesouhlasím 7 (7,45 %), nesouhlasím 14 (15,96 %), nevím 42 (44,68%), souhlasím 21 (22,34 %) a naprosto souhlasím odpovědělo 9 (9,57 %) studentů.

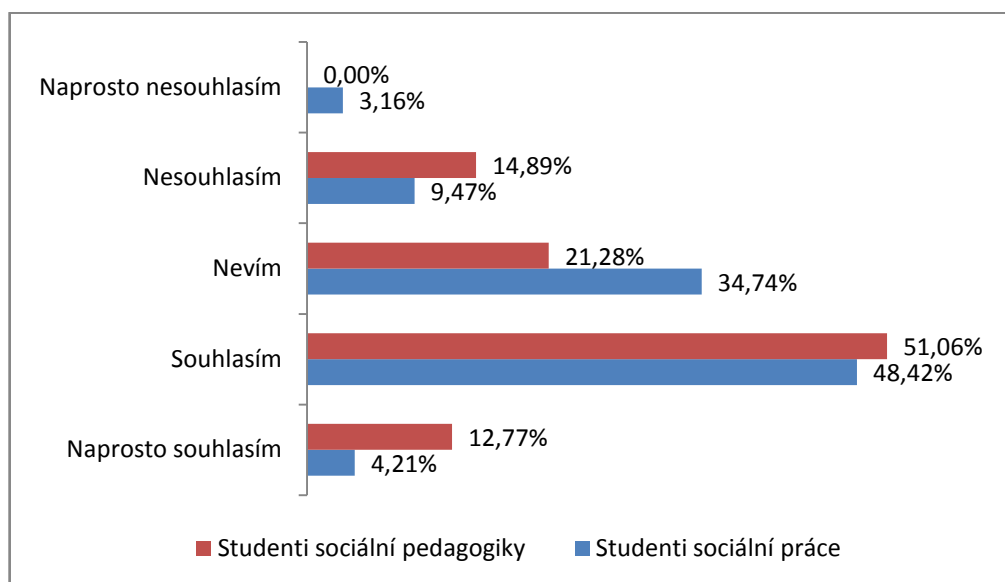
Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku ohledně uplatnění na trhu práce neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku ohledně uplatnění na trhu práce existuje statisticky významný rozdíl.

Spočítaná hodnota $\chi^2 = 7,2362$ je menší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4, a proto přijímáme **nulovou** hypotézu, na jejímž základě můžeme potvrdit, že mezi názory studentů **neexistuje** statisticky významný rozdíl.

Výrok h) Sociální pedagog ve své práci čerpá z teorie sociální práce.

Graf XV Názory studentů sociální práce a sociální pedagogiky

Odpovědi studentů **sociální práce**: naprosto nesouhlasím 3 (3,16 %), nesouhlasím 9 (9,47 %), nevím 32 (34,74 %), souhlasím 46 (48,42 %) a naprosto souhlasím 4 (4,2 %).

Odpovědi studentů **sociální pedagogiky**: naprosto nesouhlasím 0 odpovědí, nesouhlasím 14 (14,89 %), nevím 20 (21,28 %), souhlasím 47 (48,42 %), naprosto souhlasím, odpovědělo 12 (12,77 %) studentů.

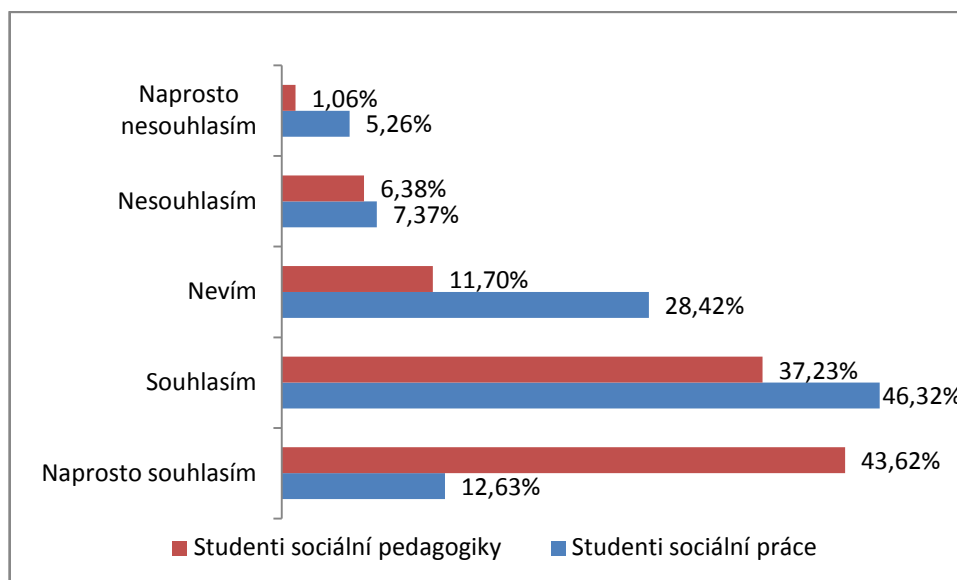
Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku existuje statisticky významný rozdíl.

Spočítaná hodnota $\chi^2 = 11,3132$ je větší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4. Přijímáme **alternativní** hypotézu a můžeme potvrdit, že mezi názory studentů **existuje** statisticky významný rozdíl.

Výrok ch) Profese sociálního pedagoga je pro dnešní společnost nenahraditelná a potřebná.

Graf XVI Profese sociálního pedagoga

Odpovědi studentů **sociální práce**: naprosto nesouhlasím 5 (5,26 %), nesouhlasím 7 (7,37 %), nevím 27 (28,42 %), souhlasím 44 (46,62%), 11 (12,63 %).

Odpovědi studentů sociální **pedagogiky**: naprosto nesouhlasím 1 (1,06%), nesouhlasím 6 (6,38 %), nevím 11 (11,70 %), souhlasím 34 (37,23 %) a naprosto souhlasím 41 (43,62 %).

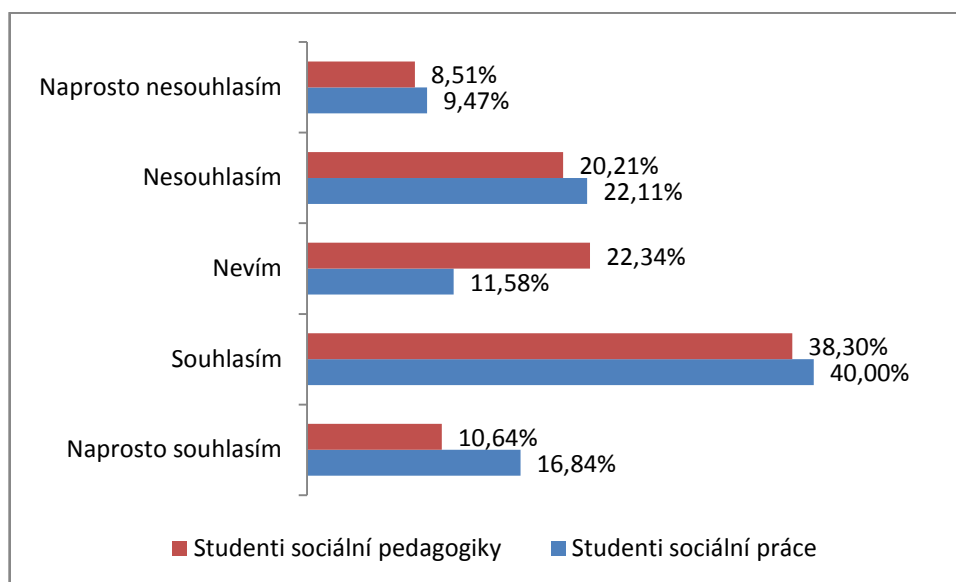
Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku existuje statisticky významný rozdíl.

Spočítaná hodnota $\chi^2 = 26,3691$ je větší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4, proto přijímáme **alternativní** hypotézu a můžeme potvrdit, že mezi názory studentů **existuje** statisticky významný rozdíl.

Výrok i) Pomáhající profese jsou feminizovány

Graf XVII Feminizace pomáhajících profesí

Odpovědi studentů **sociální práce**: naprosto nesouhlasím 9 (9,47 %), nesouhlasím 21 (22,11%), nevím 11 (11,58 %), souhlasím 38 (38,30 %) a naprosto souhlasím 16 (16,84 %).

Odpovědi studentů **sociální pedagogiky**: naprosto nesouhlasím 8 (9,47 %), nesouhlasím 18 (20,21 %), nevím 21 (22,34 %), souhlasím 35 (38,30 %), naprosto souhlasím, odpovědělo 10 (10,64 %) studentů.

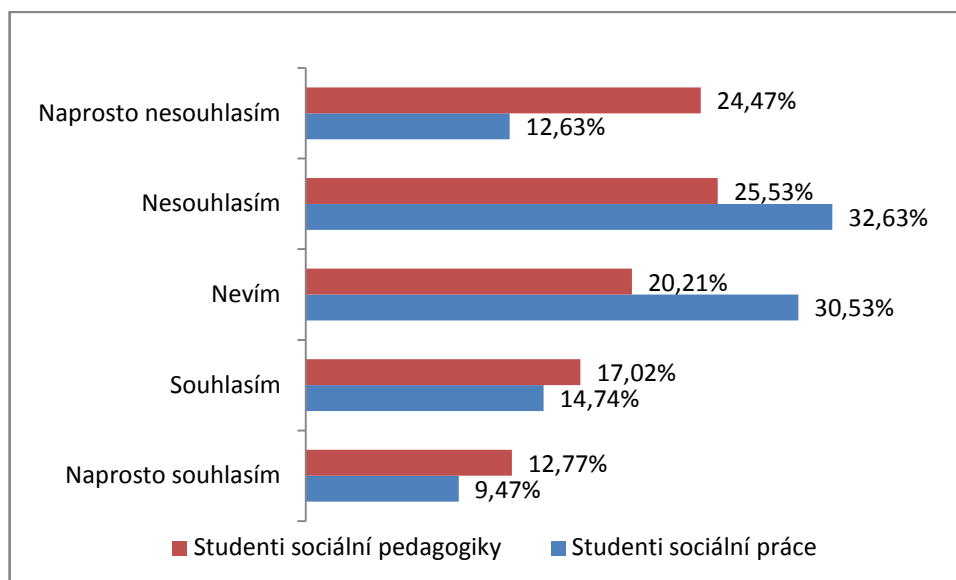
Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na feminizování profesí neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na feminizování profesí existuje statisticky významný rozdíl.

Spočítaná hodnota $\chi^2 = 4,7173$ je menší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4, přijímáme tedy **nulovou** hypotézu, na jejímž základě potvrzujeme, že mezi odpověďmi studentů **neexistuje** statisticky významný rozdíl.

Výrok j) Měla by existovat jedna a ta samá profese, která by zahrnovala jak sociální práci, tak sociální pedagogiku.

Graf XVIII Existence jedné profese

Odpovědi studentů **sociální práce**: naprosto nesouhlasím 12 (12,63 %), nesouhlasím 30 (32,63 %), nevím 29 (30,53 %), souhlasím 14 (14,74 %) a naprosto souhlasím 9 (9,47 %).

Odpovědi studentů **sociální pedagogiky**: naprosto nesouhlasím 23 (24,47 %), nesouhlasím 24 (25,53 %), nevím 18 (20,21 %), souhlasím 16 (17,02 %) a naprosto souhlasím, odpovědělo 12 (12,77 %) studentů.

Na základě kontingenční tabulky ověřujeme, za mezi názory studentů na uvedené tvrzení existuje rozdíl. Stanovujeme nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na existenci jedné profese zahrnující obě neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A = Mezi názory studentů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku na existenci profese zahrnující obě existuje statisticky významný rozdíl.

Spočítaná hodnota $\chi^2 = 6,9882$ je menší než kritická hodnota testového kritéria na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 4, proto přijímáme **nulovou** hypotézu a můžeme potvrdit, že mezi názory studentů **neexistuje** statisticky významný rozdíl.

16: Respondenti byli tázáni, zda někdy působili nebo působí v oblasti dobrovolnictví. Kladně odpovědělo 48 (51,06 %) studentů sociální práce a 56 (60,22 %) studentů sociální pedagogiky. Odpověď ne uvedlo 46 (48,94 %) studentů sociální práce a 37 (39,78 %) studentů sociální pedagogiky.

Odpověď	Sociální práce		Sociální pedagogika	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	48	51,06%	56	60,22%
Ne	46	48,94%	37	39,78%
Celkem	94	100,00%	93	100,00%

Tabulka XII Působení v dobrovolnictví

17: Na základě předchozí otázky jsme zjišťovaly, v jakých oblastech dobrovolnické činnosti se studenti uplatňují. Otázka byla nepovinná, zaznamenáno bylo celkem 85 různých odpovědí, které byly seřazeny do kategorií.

Odpovědi studentů **sociální práce**:

Odpověď	Počet
charity, církve	12
senioři	6
děti a mladiství	4
hospicová péče	3
osoby se zdravotním postižením	3
senioři	2
zdravotnictví	2
dopisování s vězni	2
humanitární činnost v zahraničí	2
felinoterapie	1
poradny	1
osoby s mentálním handicapem	1
celkem	39

Tabulka XIII Oblast působení v dobrovolnictví – sociální práce

Studenti sociální práce nejčastěji působili jako dobrovolníci v různých charitách církvích (12 odpovědí), dále se seniory (6 odpovědí) a s dětmi a mladistvými (4 odpovědi).

Odpovědi studentů **sociální pedagogiky**:

Odpověď	Počet
děti a mladiství	24
sociálně vyloučení	9
osoby se zdravotním postižením	8
charity a církve	2
senioři	1
cizinci	1
matky s dětmi v tísní	1
Celkem	46

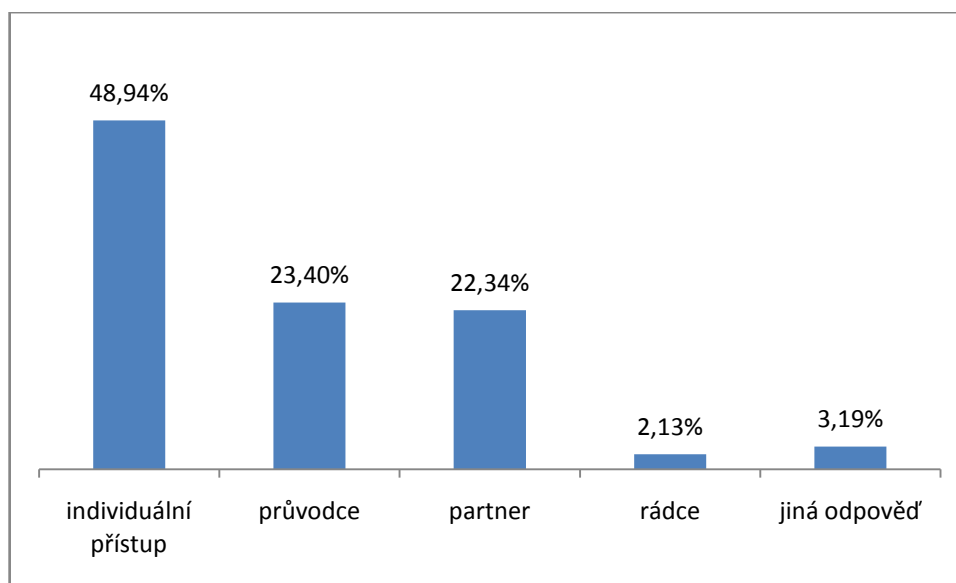
Tabulka XIV Oblast působení v dobrovolnictví – sociální pedagogika

Studenti sociální práce nejčastěji uváděli dobrovolnickou činnost v oblasti různých církví a charit. Studenti se nejčastěji jako dobrovolníci uplatňovali s dětmi a mladistvými, převážně

se jednalo o činnost na různých táborech a v oblastech volného času. Studenti sociální práce i sociální pedagogiky uvedli shodně cílovou skupinu seniory.

18: Respondenti byli tázáni, jakou roli by podle nich měl sociální pracovník/sociální pedagog zaujímat ve vztahu ke klientovi. Studenti volili jednu z nabízených možností.

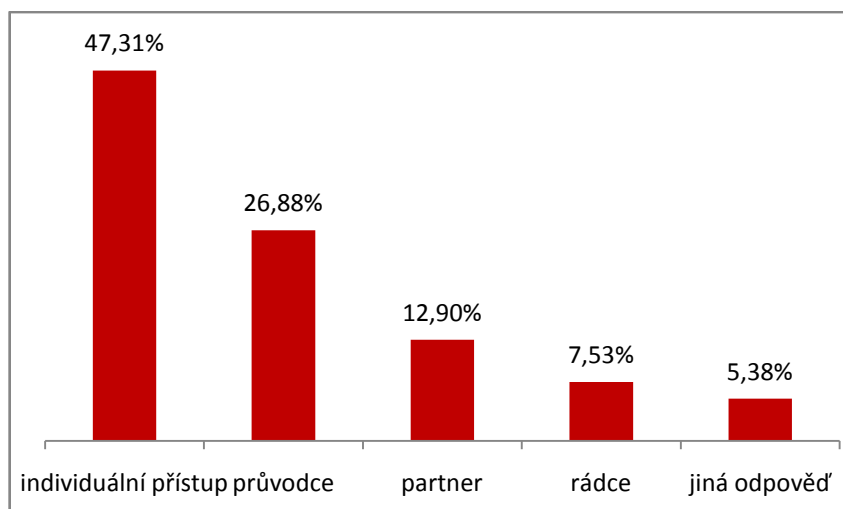
Studenti oborů zaměřených na **sociální práci** odpovídali následovně:

Graf XIX Role pomáhajícího pracovníka – sociální práce

46 (48,97 %) respondentů uvedlo, že ve vztahu ke klientovi by měl sociální pracovník zaujímat individuální přístup, 22 (23,40 %) uvedlo, že by sociální pracovník měl vystupovat jako průvodce, 21 (22,34 %) respondentů uvedlo roli partnera, 2 (2,13 %) rádce. Jinou, vlastní odpověď uvedli respondenti celkem v počtu 3 (3,19 %) odpovědí. Jako jinou možnost studenti uváděli, že ve vztahu ke klientovi by mělo být přistupováno dle všech uvedených možností.

Studenti oborů **sociální pedagogiky** odpovídali následovně:

Graf XX Role pomáhajícího pracovníka – sociální pedagogika

Dle 44 (47,31 %) studentů by měl sociální pedagog ve vztahu ke klientovi přistupovat s individuálním přístupem, dále jako průvodce 25 (26,88 %) odpovědí, 12 respondentů uvedlo, že by měl sociální pedagog vystupovat jako partner (12,90 %), 7 (7,53 %) jako rádce. Jinou odpověď uvedlo celkem 5 respondentů (5,38 %), 3 studenti uvedli všechny uvedené možnosti, 1 přirozeně a 1 psychoterapeuticky.

5.2 Interpretace získaných dat

Nejdříve se zaměříme na první otázky dotazníku, které se týkaly popisných dat. Výzkumný soubor tvořili studenti oborů zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku a poměr respondentů byl vyvážený, odpovídalo 94 studentů oborů sociální práce a 93 studentů sociální pedagogiky. Nejvíce na dotazník odpovídali studenti Masarykovy univerzity v Brně v počtu 82 studentů a Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 52 studentů. I přesto, že na Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně dotazník nebyl zaslán, odpověděl zde 1 respondent. Větší zastoupení tvořili studenti bakalářského stupně v počtu 151 (80,75 %) responsí oproti 36 studentům magisterského stupně (19,25 %). Vyvážené bylo složení dle formy studia. Prezenční formu uvedlo 97 (51,87 %) studentů a kombinovanou 90 (48,13 %) studentů. Naprosto evidentní je zde převaha žen, kterých odpovídalo 169 (90,37 %) a mužů odpovídalo jen 18 (9,63 %) z celkového počtu respondentů. Z hlediska věku je nejpočetnější skupinou kategorie do 24 let (103 respondenti). Nejvyššího věku zde dosáhla kategorie 50 let a více, na kterou odpověděl 1 respondent. U kombinovaného studia bylo pravděpodobnější uvedení vyššího věku.

Jako **důvod pro výběr** pomáhající profese jako studium a budoucí uplatnění nejvíce respondenti uváděli určité vnitřní přesvědčení 95 (50,26 %). Jiné než uvedené varianty respondenti uváděli zájem o obor a doplnění současného vzdělání. 12 respondentů zaznamenalo odpověď, že si studijní obor vybrali, protože se nedostali na jinou školu. Z vlastních životních zkušeností motivace k pomáhání ostatním si obor zvolilo 43 (22,75 %) respondentů. Dobrým předpokladem pro výkon pomáhající profese je jistá ochota pomáhat druhým. Nebezpečím se může stát syndrom vyhoření nebo syndrom pomáhajícího (Matoušek, 2003, s. 59), kterým jsou ohroženi právě ti, kteří si ve svém postavení mohou kompenzovat určité nedostatky. Proč si respondenti povolání vybrali z vlastní životní zkušenosti, nebylo přesněji specifikováno.

Respondentů jsme se ptali, v jaké **oblasti budoucího uplatnění** budou chtít pracovat. Studenti sociální práce uváděli jako nejpočetnější uplatnění v sociálních službách (24,71%) celkem 42 responsí, studenti sociální pedagogiky nejvíce uváděli oblast školství – 43 responsí (23,37 %), zato studenti sociální práce oblast školství uváděli méně - 8 (4,71 %). Téměř shodně obě skupiny studentů odpovídaly na možnost práce s cílovými skupinami v různých institucích - 30 (17,65 %) studentů sociální práce a 31 (16,85 %) studentů soci-

ální pedagogiky. Lze konstatovat, že možnosti budoucího uplatnění se z hlediska studovaného oboru příliš nelišily.

Dále jsme zjišťovali, s jakými **cílovými skupinami** by studenti v budoucnu chtěli pracovat. Lze konstatovat, že výběr se z hlediska studovaného oboru příliš nelišil. Nejvíce studentů sociální práce by chtělo v budoucnu pracovat s dětmi a mládeží - 41 (20,81 %), a také studentů sociální pedagogiky - 78 (37,32 %) odpovědí.

Škálovými výroky jsme ověřovali, zda mezi jednotlivými tvrzeními a názory studentů sociální práce a sociální pedagogiky existují rozdíly. Při stanovování jednotlivých výroků jsme vycházeli z tvrzení, která jsou pro tuto oblast typická. Například tvrzení – jsem si jistý/jistá, že se na trhu práce uplatním. Spousta studentů pomáhajících profesí slýchá, že po absolvování studia nebudou mít uplatnění. Hypotézou jsme sice potvrdili, že mezi názory studentů neexistuje rozdíl, ovšem 44,68 % studentů sociální pedagogiky odpovědělo, dle míry souhlasu „nevím“. Studenti sociální práce odpovídali nejvíce také mírou souhlasu „nevím“, hned poté však následuje míra tvrzení, „souhlasím“. Z hlediska vztahu obou disciplín, který vymezuje Kraus (2008, s. 56) jako konvergentní, diferenciacní a identifikační, jsme pokládali dvě tvrzení. První tvrzení o tom, že by obě disciplíny měly existovat jako jedna, většina studentů „nesouhlasí“. Na základě nulové hypotézy také vyvracíme možnost, že by mezi studenty na tento jev mohl existovat rozdíl mezi názory. Na tvrzení o existenci jedné profese, která by zahrnovala jak sociálního pracovníka, tak sociálního pedagoga také přijímáme nulovou hypotézu a konstatujeme, že mezi názory studentů neexistují rozdíly. Profesi sociálního pracovníka i sociálního pedagoga studenti považují pro společnost za potřebné, menší rozdíl je spatřován v odpovědích studentů sociální práce ohledně profese sociálního pedagoga, kdy byly odpovědi „naprosto souhlasím“ u studentů sociální pedagogiky (43,62 %), kdežto studenti sociální práce, odpovídali, nejvíce mírou „souhlasím“ (46,32 %).

Na výrok, zda studenti spatřují rozdíl mezi profesemi sociálního pedagoga a sociálního pracovníka obě skupiny odpovídaly identicky, a většina v profesích **rozdíl vidí**. Pouze 4 studenti (4,26 %) sociální práce a 5 (5,38 %) studentů sociální pedagogiky odpovědělo, že rozdíl nevidí. Shodně studenti spatřují rozdíl: v metodách práce, v odborných dovednostech a kompetencích, v poli působnosti. Lze se domnívat, že tyto odpovědi studenti uváděli, protože se v dané oblasti vyznají, a také zejména studenti kombinovaného studia, kteří již pracují, problematice dobře rozumějí.

Odpovědi na působení v **dobrovolnictví** byly rovnoměrné, rozdíl mezi odpověďmi z hlediska studovaného oboru není spatřován. Jako nejčastější dobrovolnické činnosti studenti uváděli činnost s dětmi a mladistvými, v různých charitách a církvích a s osobami se zdravotním postižením.

Vztah ke klientovi by měl dle studentů sociální práce i sociální pedagogiky nejvíce realizován formou individuálního přístupu. S tímto souhlasí 46 (49 %) studentů sociální práce a 44 (47,31 %) studentů sociální pedagogiky.

V dotazníku byly uvedeny také nepovinné otázky pro respondenty, kteří již v oboru pracují, a také nepovinná otázka týkající se uplatnění mimo obor. Respondenti bez ohledu na studovaný obor nejčastěji uváděli domovy pro seniory, kontaktní centra, sociální služby, kromě činnosti na úřadě práce, který uváděli jen studenti sociální práce. Jako oblast práce mimo obor studenti sociální práce uváděli například personalistiku, finančnictví, studenti sociální pedagogiky marketing, uměleckou oblast a oblast informatiky, vše po jedné odpovědi. Tahle varianta ovšem nebyla tak častá. Najdou se tací, kteří budou chtít své působení směřovat jinam, ovšem většina v oboru bude chtít setrvat.

ZÁVĚR

Profese sociálního pedagoga a sociálního pracovníka mají společné, že obě spadají pod tzv. pomáhající profese. Pro jejich výkon je třeba, aby člověk do své práce vkládal kus sebe samého a pociťoval ochotu pomáhat druhým. Nároky na osobní předpoklady, které tyto profese mají, jsou velké.

Práce byla členěna na dvě části. V teoretické části jsme nastínili, co obnáší obecně pojem profese, pod kterým si většina z nás představí určitou společenskou vážnost, studium a odbornost ve své oblasti. Nový a Surynek (2006, s. 228) uvádějí vývoj prestiže profesí. Dnes mezi nejváženější zařazujeme lékaře a vědce. Ve vývoji si lze povšimnout, že v dřívějších dobách byly více uznávané manuální profese oproti dnešní situaci. Zmínili jsme také rozdíl mezi profesí a povoláním, který uvádějí Nový a Surynek (2006, s. 227). Profese, o kterých pojednáváme v bakalářské práci, nejsou ve společnosti dostatečně ohodnoceny. Přitom jsou to profese nezbytné. Jejich výkon je náročný.

Sociální pracovník i sociální pedagog, i když dosud nebyl zařazen do katalogu profesí, patří mezi profese náročné, studium je dlouhodobé a klade velký důraz na průběžné vzdělávání během celé kariéry. Sociální pracovník je v současnosti z hlediska společnosti málo uznávanou profesí, spousta lidí si pod pojmem sociální pracovnice vybaví „nepřejícnou paní nebo pána, kteří odebírají děti a arogantní přístup“. Sociální pedagog je mezi neodbornou veřejností doposud takřka neznámý.

Profese sociálního pracovníka ani sociálního pedagoga nemají jasně vymezeny své mantinely a takřka obě se potýkají s problémy. Sociální pracovník bývá často zaměňován s pracovníkem v sociálních službách. Tuto situaci by měl změnit profesní zákon, který je nyní v přípravě. Profese sociálního pedagoga doposud není zařazena do legislativy a tzv. katalogu profesí, za což bojuje Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice, v čele s jejím předsedou Jakubem Hladíkem. Navrhují zařazení sociálního pedagoga do zákona o pedagogických pracovnících.

Obě disciplíny, sociální pedagogika i sociální práce, spolu úzce souvisí. I když částečné nastínění jejich vztahu lze spatřovat: sociální pracovník působí až tam, kde vznikl problém. Sociální pracovník má tak jiné pole působnosti, než sociální pedagog, který by měl působit hlavně v oblasti prevence. Naskytuje se tu tedy možnost určité spolupráce. Obě profese se tedy mohou vzájemně doplňovat.

Cílem praktické části bylo zjistit názor na rozdílnost profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka z pohledu studentů obou oborů. Lze konstatovat, že mezi názory studentů na jednotlivá tvrzení o obou profesích týkajících se jejich provázanosti a vztahu neexistují rozdíly. Studenti sociální práce i studenti sociální pedagogiky nezastávají rozdílný přístup ke svým potencionálním klientům. Rozdíl lze shledat v oblastech, na které se chtějí v budoucnu orientovat. Vzhledem ke svému oboru se studenti sociální pedagogiky budou více orientovat na školství a práci s dětmi.

Jako doporučení pro praxi můžeme navrhnout pořádání různých setkání sociálních pedagogů a sociálních pracovníků, například formou konferencí. Jejich smyslem by bylo předávání si zkušeností, vymezování mantinelů a úzká spolupráce v jednotlivých případech. Zároveň by se pořádaly diskuze ohledně vztahu obou disciplín. Zájmem sociálních pracovníků a sociálních pedagogů je pomáhat. Pomoc může jednou potřebovat každý z nás. Protože se obě profese vzájemně doplňují, spolupráce jednotlivých odborníků je nezbytná. Faktem je, že striktně oddělit tyto profese od sebe zatím nejde, vzhledem k neexistenci sociálního pedagoga v katalogu profesí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRNULA, Peter. *Sociálna práca: Dejiny, teórie a metódy*. Bratislava: Iris, 2013. ISBN 978-80-89256-91-4.
- [2] GÉRINGOVÁ, Jitka. *Pomáhající profese: Tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-394-3
- [3] GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: Pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3379
- [4] HRONCOVÁ, Jolana, Hudecová ANNA, Matulayová TATIANA. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. Zvolen: Univerzita Mateja Bela, 2000. ISBN 80-8055-427-7
- [5] HRONCOVÁ, Jolana, Ingrid EMMEROVÁ a Blahoslav KRAUS. *K dejinám sociálnej pedagogiky v Európe*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Jana Evangelisty Purkyně, 2008. ISBN 978-80-7414-072-3.
- [5] JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0
- [6] KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-669-8
- [7] KODYMOVÁ, Pavla. *Historie české sociální práce v letech 1918-1948*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2256-9
- [8] KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese: s předmluvou Jiřiny Šiklové*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-181-6
- [9] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-383-3
- [8] KRAUS, Blahoslav, Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2
- [10] LEVICKÁ, Jana. *Náčrt dejin sociálnej práce*. Trnava: SAP, 1999. ISBN 80-88908-29-9
- [11] MAROON, Istifan. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0180-9
- [12] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7

- [13] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody řízení a sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2013. ISBN 80-7178-548-2
- [14] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0
- [15] MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník*: Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5
- [16] NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, 2001. ISBN 80-903070-0-0
- [17] NANTL, Jiří a Petr ČERNIKOVSKÝ. *Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání České republiky: Národní deskriptory*. Praha: Ministerstvo školství mládeže školství a tělovýchovy, 2010. ISBN 978-80-254-8569-9
- [17] NOVÝ, Ivan a Alois SURYNEK. *Sociologie pro ekonomy a manažery*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1705-0
- [16] OLÁH, Michal, SCHAVEL Milan a Zlatica ONDRUŠOVÁ. *Úvod do štúdia a dejin sociálnej práce*. Vyd. 2. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2008. ISBN 80-969449-6-7
- [18] POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3831-3
- [19] PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-347-5
- [19] PŘADKA, Milan, KNOTOVÁ Dana a Jarmila FALTÝSKOVÁ. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3469-6
- [20] TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3
- [21] TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.
- [22] VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-082-4

Elektronické zdroje

- [1] KRAUS, Blahoslav. Česká sociální pedagogika po r. 1990. In *Sociální pedagogika 1/2013*, s. 102-110. Dostupné také z: <http://soced.cz/wp-content/uploads/2014/4/Sociální-pedagogika-2013-roč.-1-č.-1.pdf>.
- [1] MUSIL, Libor. Různorodost pojetí nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“. In *Sociální práce/Socialna práca 2/2008*, s. 60. Dostupné také z: <http://socialniprace.cz/soubory/2008-2-130102145614.pdf>. ISSN 1213-6204
- [1] ŠRÉDL, Karel. K dějinám církevních chudinských fondů v českých zemích. In *Revue církevního práva, 3/2002*, s. 225-230. Dostupné také z: <http://spcp.prf.cuni/21-29/23-obsah.htm>. ISSN 1211-1635
- [1] ZAJACOVÁ, Melanie. Profesionální sociální pracovník v současné společnosti. In *Sociální práce/Socialna práca, 3/2014*. Dostupné také z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=676>

Zákon

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Dostupný také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/108_2006_2015.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod. a podobně.

např. například

pozn. poznámka

tzv. takzvaný

SEZNAM GRAFŮ

Graf I Ročník studia.....	39
Graf II Věk respondentů	41
Graf III Motivace ke zvolení pomáhající profese jako studia a profese	41
Graf IV Cílové oblasti – sociální práce	42
Graf V Cílové oblasti – sociální pedagogika	43
Graf VI Cílové skupiny – sociální práce	45
Graf VII Cílové skupiny – sociální pedagogika	46
Graf VIII Uplatnění sociálního pedagoga.....	48
Graf IX Obsah zaměření profesí.....	49
Graf X Názory studentů oborů sociální práce a sociální pedagogiky.....	50
Graf XI Vykonávání práce.....	51
Graf XII Potřebnost a nepostradatelnost sociálního pracovníka	52
Graf XIII Existence jedné disciplíny	53
Graf XIV Uplatnění na trhu práce	54
Graf XV Názory studentů sociální práce a sociální pedagogiky	55
Graf XVI Profese sociálního pedagoga	56
Graf XVII Feminizace pomáhajících profesí.....	57
Graf XVIII Existence jedné profese	58
Graf XIX Role pomáhajícího pracovníka – sociální práce.....	61
Graf XX Role pomáhajícího pracovníka – sociální pedagogika	62

SEZNAM TABULEK

Tabulka I Studijní obor	38
Tabulka II Název školy	39
Tabulka III Stupeň studia	39
Tabulka IV Forma studia	40
Tabulka V Pohlaví respondentů	40
Tabulka VI Práce – studenti oborů sociální práce	43
Tabulka VII Práce – studenti sociální pedagogiky	44
Tabulka VIII Uplatnění v jiném oboru – sociální práce	44
Tabulka IX Uplatnění v jiném oboru – sociální pedagogika	44
Tabulka X Rozdíl v profesích	46
Tabulka XI Rozdíl profesí sociálního pracovníka a sociálního pedagoga	47
Tabulka XII Působení v dobrovolnictví	59
Tabulka XIII Oblast působení v dobrovolnictví – sociální práce	60
Tabulka XIV Oblast působení v dobrovolnictví – sociální pedagogika	60

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha P1 Jiné důvody výběru pomáhající profese
- Příloha P2 Cílové oblasti
- Příloha P3 Cílové skupiny
- Příloha P4 Dotazník

PŘÍLOHA P I: JINÝ DŮVOD VÝBĚRU POMÁHAJÍCÍ PROFESE

Jiný důvod výběru pomáhající profese	Počet
zájem o obor	15
doplnění vzdělání kvůli současné práci	12
neznám důvod	2
více uvedených variant	2
chci mít vysokoškolský titul	2
mám k oboru blízko	1
chci být vychovatelkou	1
smysluplné studium	1
změna oboru, chci zkusit něco jiného	1
hledání životního smyslu	1
pro uplatnění v mnoha oborech	1
Celkem	39

PŘÍLOHA P2: JINÉ MOŽNOSTI BUDOUCÍHO UPLATNĚNÍ

Odpovědi studentů sociální práce:

Jiná odpověď	Počet
Již pracuji	21
humanitární a rozvojová pomoc	2
tam, kam mě život zavede	2
canisterapeut	1
nevím	1

Odpovědi studentů sociální pedagogiky:

Jiná odpověď	Počet
Již pracuji	15
volný čas	5
nevím	1
psychoterapeut	1
sociální podnikání	1

PŘÍLOHA P3: JINÉ CÍLOVÉ SKUPINY

Studenti sociální práce:

Jiné odpovědi	Počet
kdokoliv kdo bude potřebovat pomoc	11
osoby po/ve výkonu trestu odnětí svobody	3
cizinci	2
ženy pracující v sexuální branži	1
s pozůstalými, hospicová péče	1
osoby s poruchy příjmu potravy	1
Celkem	19

Studenti sociální pedagogiky:

Jiné odpovědi	Počet
kdokoliv, kdo bude potřebovat pomoc	2
lidé po/ve výkonu odnětí trestu svobody	2
psychicky nemocní	1
přistěhovalci	1
cizinci	1
rodiče, učitelé	1
osoby s HIV/AIDS	1
Celkem	9

PŘÍLOHA P4: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Hana Cenigová a jsem studentkou oboru sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V rámci své bakalářské práce realizuji dotazníkové šetření, týkající se rozdílnosti profesí sociálního pedagoga a sociálního pracovníka z pohledu vysokoškolských studentů obou oborů.

Prosím Vás o vyplnění mého dotazníku, který je anonymní a slouží pouze pro vyhodnocení empirické části mé bakalářské práce.

Děkuji Vám za Váš čas.

1. Jsem studentem/studentkou oboru

.....

2. Název školy/fakulta

.....

3. Ročník studia:

4. Stupeň studia

5. Forma studia:

6. Pohlaví:

7. Věk:

8. Pomáhající profesi jsem si jako studium a budoucí uplatnění vybral(a):

a) protože chci pomáhat/z vnitřního přesvědčení.

b) na základě životních zkušeností.

c) nedostal(a) jsem se na jinou školu.

d) jiný důvod

9. působil nebo působila jste někdy jako dobrovolník/dobrovolnice? ano – ne

10. odpověděl(a) –li jste na předchozí otázku ano, v jaké oblasti/organizaci působíte

.....

11. Kde budete chtít po vystudování oboru pracovat?

a) ve školství

b) v sociálních službách

c) v poradenství

d) práce na úřadě (úřad práce, krajský, obecní úřad)

- e) práce v probační a mediační službě
 - f) práce s cílovými skupinami v různých institucích
 - g) budu se chtít uplatnit v jiném oboru
 - h) pokud nebyla uvedena možnost, doplňte svou vlastní
-

12. V případě, že již v oboru pracujete, doplňte, kde.

.....

13. V případě uplatnění v oboru uveďte, o jaký obor se jedná.

.....

14. Kdybyste měl(a) v budoucnu pracovat s určitou cílovou skupinou, jaká by to byla?

- a) Senioři
 - b) Osoby drogově závislé
 - c) Osoby závislé na alkoholu
 - d) Osoby se zdravotním postižením
 - e) Matky s dětmi v tísní
 - f) Osoby bez přístřeší
 - g) Děti a mládež
 - h) S etnickými menšinami
 - i) Jiná odpověď
-

15. Přečtěte si prosím každé následující tvrzení a označte, do jaké míry s ním souhlasíte (1 = naprosto nesouhlasím, 2 = nesouhlasím, 3 = nevím, 4 = souhlasím, 5 = naprosto souhlasím)

- a) Uplatnění sociálního pedagoga je stejné.
1 2 3 4 5
- b) Obsah a zaměření profesí sociálního pedagoga se v praxi prolínají.
1 2 3 4 5
- c) Sociální pedagog a sociální pracovník klienta učí, aby si ve své situaci byl schopen pomoci sám.
1 2 3 4 5
- d) Sociální pedagog může vykonávat stejnou práci jako sociální pracovník.
1 2 3 4 5
- e) Sociální pedagog je pro společnost potřebným a nenahraditelným odborníkem.
1 2 3 4 5

f) Sociální pedagoga a sociální práce by měly existovat jako jedna disciplína a jejich rozdělení není oprávněné.

1 2 3 4 5

g) Svým uplatněním na trhu práce jsem si jistá.

1 2 3 4 5

h) Sociální pedagog ve své práci čerpá z teorie sociální práce.

1 2 3 4 5

i) Profese sociálního pracovníka je pro společnost nenahraditelná a potřebná.

1 2 3 4 5

j) Pomáhající profese jsou feminizovány (přisuzovány ženám).

1 2 3 4 5

k) Měla by existovat jedna profese, která by zahrnovala jak sociální pedagogiku tak sociální práci.

1 2 3 4 5

16. V praxi v profesích sociálního pedagoga spatřuji rozdíl ano x ne

17. Kde spatřujete rozdíl v profesích sociálního pedagoga a sociálního pracovníka (zvolte alespoň jednu možnost)

a) v poli působnosti (uplatnění v praxi)

b) v metodách práce

c) v odborných dovednostech a kompetencích

d) nevím

e) jiná možnost

18. Jak by podle Vás měl sociální pedagog/sociální pracovník ve vztahu ke klientovi vystupovat?

a) autorita

b) rádce

c) partner

d) průvodce

e) jiná odpověď